

ชีวิตกับความรัก

ธรรมบรรยายโดย เขมานันท์ภิกขุ

แสดงแก่คณาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน

๑๑ กันยายน ๒๕๑๘

ท่านรองอธิการบดี ท่านคณาจารย์ และนักศึกษาผู้สนใจในหัวข้อของธรรมบรรยายทั้งหลาย

สำหรับหัวข้อที่บรรยายในวันนี้ คุณค่อนข้างจะเสี่ยงหรือไม่ก็คงทำความแปลกใจให้แก่ท่านผู้ฟังบ้างไม่มากนักน้อย ถ้าว่าหัวข้อนี้ได้ถูกพูดหรือบรรยายโดยผู้ที่เป็นฆราวาส ก็คงจะไม่น่าแปลกประหลาดอะไร แต่ครั้นท่านทั้งหลายทราบว่าคุณธรรมภาผู้เป็นบรพชิตเข้ามาพูด ในหัวข้อที่เรียกว่า *ชีวิตกับความรัก* ด้วยแล้วอย่างน้อยที่สุดก็ทำให้แปลกใจว่า ทำไมต้องมาพูดกันเรื่องนี้ด้วยเล่า ข้อนี้เอาตามภาพอยากจะทำ ความตกลงกับท่านผู้ฟังสักเล็กน้อยก่อนว่า สิ่งที่เราเรียกว่า ความรัก นั้น มันไปปะปนกับสิ่งที่เรียกว่า กามารมณ์ จึงเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจผิดเพราะไปหลงเข้าใจว่า ความรักกับกามารมณ์เป็นเรื่องเดียวกัน เพราะฉะนั้นพอเห็นเรื่อง *ชีวิตกับความรัก* เท่านั้น ทุกคนก็นึกถึงว่าชีวิตกับเรื่องทางเพศ ซึ่งที่จริงเรื่องนั้นก็เป็นเรื่องใหญ่ และเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดเหมือนกันในชีวิตของมนุษย์ แต่คราวนี้ขอให้เอาตามภาพนำท่านมาสู่เรื่องความรักชนิดที่ไม่เกี่ยวกับกามารมณ์เลย ซึ่งดูเหมือนว่าไม่ค่อยจะมีใครเชื่อเสียแล้วในโลกปัจจุบัน เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงทำความแปลกใจให้ท่านบ้างเล็กน้อยในหัวข้อนี้ ที่ถูกพูดโดยบรพชิต แต่ถ้าท่านทั้งหลายทราบว่าอะไรเป็นอะไรกันแน่แล้ว บางทีท่านจะรู้ด้วยตัวเองว่า ผู้ที่เป็นบรพชิตนั้นแหละคือผู้ที่กำลังแสวงหาความรักที่แท้จริงด้วย

ขอให้เอาตามที่ตั้งต้นชีวิตปัจจุบันของมนุษย์ ในสังคมที่กำลังสับสน เราจะพบความจริงในชีวิตของเราว่า เรากำลังว่าเหว และบรรดาสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้แล้ว ไม่มีสัตว์ชนิดไหนว่าเหวเท่ามนุษย์จริงอยู่ เราเห็นความรื่นเริงในหมู่มนุษย์ มนุษย์ร้องว่าทำเพลง เต้นรำ หัวเราะ สนุกสนาน แต่ขอให้ท่านทั้งหลายสังเกตดูให้ดี ในมนุษย์นี้แหละ มีความว่าเหวอย่างลึกซึ้ง และมนุษย์กำลังรอคอย ซึ่งไม่ทราบว่าเรารออะไร แต่ทุกคนรู้สึกว่าจะรอคอยอะไรสักอย่างหนึ่งที่จะมาเติมให้เต็ม เพราะมนุษย์ทุกคนรู้สึกว่าตัวเองนั้นยังพร่อง กำลังเหี่ยวแห้งและกำลังรอคอย รออะไรสักอย่างหนึ่ง ที่เราอาจจะตอบไม่ได้ก็ได้ว่าเรารออะไร

สำหรับบางคนอาจจะรอความร่ำรวย หรือรอเงินหรือรอเกียรติยศแต่บางคนไม่ต้องการความร่ำรวยหรือเกียรติยศ แต่ทุกคนปฏิเสธไม่ได้ว่า ทุกคนต้องการสรวงหรือที่พึ่ง ไม่ว่าเขาผู้คนจะเป็นชายที่แข็งแรง หรือเป็นหญิงที่มีรูปโฉมสะสวยขนาดไหน ทุกคนยังรู้สึกว่าตัวเองพร่องและรอคอย

ด้วยเหตุนี้ ความว่าเหวอยู่ในท่ามกลางการรอคอยนั้นแหละจึงเกาะกินใจมนุษย์อยู่ แต่มนุษย์ฉลาดพอที่จะกลบเกลื่อนความว่าเหวนี้ไว้ด้วยท่าที่อื่น แต่แม้กระนั้นก็ดี ในเรื่องของปัจเจกบุคคล

แล้วทุกคนจะต้องได้ยินเสียงกระซิบของตัวเอง เราทำลางคอย รอคอยอะไรก็ไม่รู้ได้ ที่จะมาเติมให้เต็ม และถ้าท่านเฉลียวใจให้ดีสักหน่อยจะพบว่า *สิ่งที่ท่านรอคอยนี้แหละคือความรัก* เรากำลังต้องการความรักชนิดหนึ่งชนิดใด *เติมชีวิตที่พร่องนี้ให้เต็ม และการรอคอยที่จะเติมให้เต็มนั้นแหละ คือการแสวงหาความรักหรือที่พึ่ง*

แม้ว่าท่านจะเข้าใจที่พืงนั้นในระดับไหนก็ตาม แต่ในจุดสูงสุดแล้ว สิ่งที่เราเรียกว่าความรัก จะกลายเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ที่สุด โห่ใหญ่ชนิดที่อาจจะคาดไม่ถึง การรอคอยของมนุษย์เพื่อจะถึงวันเต็มเปี่ยมมันได้เพาะบุคลิกภาพขึ้นชนิดหนึ่ง นั่นคือความโศกซึมในขณะที่ยังรอ หรือไม่ก็ให้เต็มไปด้วยความหวัง และความหวังซึ่งจะมาถึงพร้อมกับบรสบหวนของชีวิต เราารู้สึกว่าเราต้องการใครสักคนหนึ่งมาช่วยปลดปล่อยเราในขณะที่เราเศร้าโศก หรือมาช่วยร่วมรื่นเริงเมื่อเราประสบโชค เราต้องการจะร่วมกันบันเทิงกับเพื่อนมนุษย์ หรือใครคนหนึ่ง ที่เข้าใจเรามากที่สุด แต่เรามักจะไม่ค่อยคิดว่าเมื่อคนนั้นเข้าใจเราแล้ว เราจะพยายามเข้าใจเขาให้มากที่สุดด้วย

ด้วยเหตุนี้การแสวงหาความรักจึงมีเงื่อนไขที่สำคัญมาก โดยเหตุที่ว่า ท่านกำลังแสวงหาคนอื่น มาสนับสนุนตัว และเพื่อตัวจะได้รักเขา ซึ่งเป็นเพียงผลตอบ หลังจากที่เขารักเรา เมื่อเป็นเช่นนั้น ขอให้ดูให้ดีสักหน่อยเถิดว่า การแสวงหาความรักหรือสภระเช่นนั้น เป็นการลงทุน มันมีข้อแม้ว่า ถ้าเธอไม่รักฉันฉันก็ไม่รักเธอ ข้อนี้เป็นไปไม่ได้ที่เราจะเรียกสิ่งนี้ว่าเป็นความรักที่แท้จริง เราต้องการใครสักคนหนึ่งมางอนง้อเรา เราอาจจะเรียกมันว่า นี่เป็นท่าทีหรือลีลาของความรัก ที่จริงนั้นไม่ใช่ ความรักจะต้องไม่หมายถึงการเรียกร้องหรือรุนแรง *ความรักจะต้องไม่หมายถึงการพร่องอยู่ข้างใน แล้วเพื่อจะหาตัวบุคคลอื่นมาเติมให้เต็ม ความรักจะต้องหมายถึงความเต็มเปี่ยมและล้นออกไปสู่ผู้อื่น เพราะฉะนั้นเองความรักจะต้องหมายถึงการให้ ไม่ได้หมายถึงการเรียกร้องเลย*

ถ้าว่าความรักเป็นการเรียกร้อง นั้นมิใช่ความรักแต่ท่านกำลังขาดความรักต่างหาก แล้วท่านจะรักใครที่ไหนได้ และจะรักใครเป็นได้เล่า ฉะนั้นคนที่ว่าเหว่ ถึงแม้เขาจะต้องการความรัก เขาจะเป็นนักรักไม่ได้ เพราะฉะนั้นจะต้องถามตนเองว่า พร้อมแล้วหรือที่จะรักใคร ท่านพร้อมแล้วหรือที่จะรักลูก หรือรักเพื่อน ข้อนี้ต้องถามกันให้แน่นอน แต่อย่างไรก็ดีแม้ว่าทุกคนที่เกิดมาในลู่กรีธาแห่งชีวิตนี้กำลังว่าเหว่ กระสับกระส่ายระหกระเหินด้วยค่านิยม หรือสถานะในสังคม หรือด้วยอะไร ๆ สารพัดที่แวดล้อมเราอยู่ ทั้ง ๆ ที่เราไม่รู้จักความรักคืออะไร ไม่รู้ว่าความตายคืออะไร ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งแก่ แล้วก็ตายไป แต่มนุษย์ก็ได้วิ่งฝ่าหมอกของชีวิตเข้าไปแล้ว เราไม่รู้ว่าความรักคืออะไร ทั้ง ๆ ที่เรามีลูกตั้งหลายคนแล้ว เราไม่รู้ว่าความตายคืออะไร แต่เราใกล้ความตายเข้าไปทุกที ๆ

แม้กระนั้นก็ดี ทั้ง ๆ ที่มนุษย์ไม่รู้ว่าเขากำลังต้องการอะไร แล้วแสวงหาอะไร แต่พระธรรมเจ้าหรือพระธรรมชาติเจ้า ได้วางกับไว้สำหรับดักเด็กหนุ่มสาวของเรา เพื่อเขาจะได้ไม่พลาดจากสินค้าตัวอย่างของพระองค์ นั่นก็คือว่า พระธรรมเจ้าได้ให้เขาชิมรสแห่งพระธรรม ผ่านทางความรัก ข้อนี้ท่านอาจจะไม่เคยคิดว่า *ความรักนั้นแหละคือพระธรรม แต่ว่าขอตกลงกันก่อนว่า ความรักในที่นี้*

จะต้องหมายถึงการหยุดกระวนกระวาย ระหกระเหิน และสิ้นสุดความวิตกกังวลใด ๆ ทั้งสิ้น พระพุทธองค์ตรัสว่า ความสิ้นกังวลนั้นหาใช่อะไรอื่นไม่ นั่นคือพระนิพพาน ด้วยความสิ้นกังวลที่เด็ดขาด สิ้นเชิง นั่นแหละคือความรักที่เด็ดขาดสิ้นเชิง

เพราะฉะนั้นเอง พระธรรมเจ้าหรือธรรมชาติแห่งชีวิตมนุษย์ จึงวางกับดักไว้ แม้เด็กหนุ่มคนนั้นจะเป็นคนกักขฬะ เด็กสาวคนนั้นจะเห็นคนไม่ใส่ใจกับเรื่องราวของศาสนา หรือความรักใด ๆ ทั้งสิ้นในแง่ของศาสนา แต่ในที่สุดเด็กหนุ่มสาวเหล่านั้นจะต้องพบกับสินค้าตัวอย่างเข้า ในวันที่เขาพบกับความรักแรก เขาจะรู้สึกถึงความลึกลับใจของเขา ความวิตกกังวลในชีวิต ในเรื่องราวของอนาคต ดูเหมือนจะปลาสนาการสิ้นไป ความเศร้า ความโศกซึ้งจะไม่มี ความว่าเหวจะไม่มีเหลือ และสิ่งนั่นเองคือสินค้าตัวอย่างของพระธรรมเจ้า แต่ว่าเงื่อนไขนี้มีอยู่โดยแน่นอน สิ่งที่เรียกว่าความรักชนิดนี้ มันเป็นอาการที่ทำให้เด็กหนุ่มสาวสะดุดความรู้สึกอันสูงสุดเข้า เขาได้ชิมรสของสิ่งหนึ่ง ก็คือความรู้สึกที่จะหยุดกระวนกระวาย เมื่อได้รับความรักตอบ แต่นั่นคือความหวังหรือจุดยืนชั่วคราวในลัทธิศรัทธาที่กำลังสับสนเท่านั้น เมื่อเราพูดกันถึงคำว่าสับสน เหนื่อยหน่าย ก็ยังมีอีกสิ่งหนึ่งเข้ามาทำให้หัวใจของเด็กหนุ่มสาวรู้สึกขุ่นขึ้นก็คือความรัก และสิ่งที่เรียกว่าความรักนี้แหละเด็กหนุ่มสาวทั้งหมดกำลังแสวงหา และแม้แต่คนชราที่กำลังแสวงอยู่ แต่ต่างระดับ ต่างความหมาย ต่างความลึกซึ้งเท่านั้นเอง

ความรักนั้นเป็นต้นเหตุแห่งความบันดาลใจทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเหตุบันดาลใจให้เขาเป็นอาชญากร หรือเป็นผู้ที่กระทำประโยชน์ให้มนุษยชาติอย่างชนิดที่มนุษย์จะลืมท่านผู้นำไม่ลง ความรักเป็นเหตุบันดาลใจถึงขนาดที่ว่า ทำให้เด็กหนุ่มที่เคยกักขฬะ กลายเป็นคนสุภาพอ่อนโยน เราไม่จำเป็นต้องพูดถึงทัชมาฮาล ที่กษัตริย์ซาร์ เจฮัน ได้สร้างขึ้นเป็นอนุสรณ์ของชายาของพระองค์ แต่เรากำลังพูดถึงชีวิตประจำวันของเด็กหนุ่มสาวบนรถเมล์นี้แหละ ไม่จำเป็นต้องพูดถึงอนุสรณ์หรืออนุสาวรีย์แห่งความรักที่ยิ่งใหญ่ของระดับโลก แต่เราพูดกันในแง่ประจำวันว่า เมื่อเด็กหนุ่มสาวเริ่มต้นรักกัน ความกักขฬะหยาบคายของเขาจะเริ่มหายไป เขาจะรู้สึกเห็นใจคนชราที่ต้องยืนบนรถเมล์ และเขาจะทนไม่ได้ เขาจะต้องลุกขึ้นให้คนชรา หรือคนที่อ่อนแอกว่านั่งแทนที่เขา ด้วยความรู้สึกอับอายขายขี้หน้าคู่รักของเขาเอง

ด้วยเหตุนี้ ขอให้ดูให้ดีเถิดว่าความรักนี้เป็นเหตุที่จะกลับสันดานเด็กหนุ่มทั้งหลายได้ เพราะฉะนั้น ความรักนั้นแหละคือธรรมะ และธรรมะนั้นแหละคือความรัก แต่ว่ามันยังมีความลึกซึ้งหรือตื่นเขินต่างกันอยู่ตามลำดับแห่งความเข้าใจของแต่ละคน

ที่ว่าความรักเป็นเหตุแห่งความบันดาลใจให้เกิดเรื่องราวอันใหญ่หลวงในโลกนี้ และเบื้องหลังของการสำนึกเปลี่ยนนิสัยสันดาน แต่เบื้องหลังของประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติก็ย่อมมีทั้งความรักและความเกลียดชังซ่อนอยู่ข้างหลังเสมอไป เพราะว่าความรักนั้นมันเป็นเงื่อนไขต้น ความรักที่

หญิงรักชาย หรือชายรักหญิงนั้นมันเป็นเพียงเงื่อนไขช่วงต้นเท่านั้นเอง ถ้าเขาไม่อาจที่จะรู้ธรรมชาติที่
สูงกว่านั้นได้แล้ว ความรักชนิดนั้นจะหันกลับมาเป็นความเกลียดชังโดยแน่นอน

ขอให้เราพิจารณาดูเหตุการณ์ หลังจากกษัตริย์ซาร์ เจฮัน ได้สร้างอนุสรณ์รักอันยิ่งใหญ่ขึ้น
แล้ว กษัตริย์โอรังเซฟจึงต้องจับพระราชบิดามาก็ชังไว้เพราะความรักของพระองค์นั้น มันเป็น
ความรักที่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ความรัก เห็นแก่ความรู้สึกของตัวเอง โดยไม่ได้รักอีกสิ่งหนึ่ง คือมวล
มนุษย์หรือประชาชนชาติของพระองค์ที่เป็นลูกๆ ของพระองค์ท่านซึ่งเป็นเหตุให้เศรษฐกิจของประเทศ
ทรุดโทรมลงเพราะการทุ่มเงิน ก็สร้างทัชมาฮาลเพียงเพื่อเป็นอนุสรณ์รัก

ความรักนั้นมีคุณค่า แต่มองอีกแง่หนึ่งมันมีโทษ พระพุทธองค์จึงตรัสว่า ดูก่อนนิกขุทั้งหลาย
เธอทั้งหลายอย่าทำสัตว์สังขารให้เป็นสิ่งรัก เพราะว่าความพลัดพรากจากสิ่งรักเป็นความต่ำทราม
และขอได้โปรดกำหนดให้ดีกว่า ความรักนั้นเป็นของถูกต้อง แต่ความพลัดพรากจากสิ่งรักนั้นเป็น
ความทรามของชีวิต คือมันจะเป็นความระหกระเหิน เจ็บปวด ขมขื่น มันเป็นโทษของความรัก
ส่วนตัวความรักไม่มีโทษอะไรนัก เช่นเดียวกับความสุขก็ไม่มีโทษ แต่ว่าเมื่อมันพลัดพราก หรือว่า
สุขหรือรักนั้นจางลง โทษมันจะสำแดงออกมา แล้วมันจะกลายเป็นความเกลียดชัง ชิงชัง

ฉะนั้น ฝ่ามือที่เคยลูบประคองซึ่งกันและกัน มันจะกลับเป็นมือที่ตบหน้าเอาก็ได้ เมื่อความรัก
ผันแปรไปเป็นความชัง ความรักจะกลายเป็นความเกลียดชังได้ละหรือ แต่เราได้พบความจริงไม่ใช่
หรือว่า ในช่วงหนึ่งที่เขากำลังรักกัน แต่อีกระยะหนึ่งมันอาจจะกลับเป็นความเกลียดชังขึ้นมาจับใจ นี้
อะไรกันเล่า ทั้งความรักและความชัง ได้ผูกพันกันอยู่จนดูสับสน

สิ่งที่เรียกว่าความรักนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงเงื่อนไขของมันว่า มันตกอยู่ใต้อำนาจของใคร
ลักษณะ คือความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนตตา ถ้าว่าความรักได้ถูกเห็นในลักษณะเช่นนี้ ท่านจะรู้ด้วยตัว
ของท่านเองว่า สิ่งทีเรียกว่าความรักนั้น ไม่ใช่เรื่องมักง่ายเสียแล้ว คนจะรักกันได้จะต้องตัดสินใจ
และต้องอาศัยความอาจหาญและกำลังใจไม่ใช่เหนื่อยเลยในการที่จะรักใครสักคนหนึ่ง และคนทั่วไป
คิดว่า เมื่อเราจะรักกันไม่เห็นจะต้องเกี่ยวกับความกล้าหาญและกำลังใจ เขาไม่รู้ว่าความรักนั้น ที่
แท้จริงแล้วคือเรื่องเดียวกับสมาธิและวิปัสสนา ถ้าท่านไม่มีสมาธิท่านจะรักใคร่ได้จริง อาตมภาพ
ถามสักคำเถิดว่า ถ้าท่านจะรักใคร่สักคนหนึ่งจำเป็นที่จะต้องมีความพอที่จะรัก เพราะความรักคือ
สมาธิ ในสมาธินั้นแหละความรักจะปรากฏให้เห็น ด้วยเหตุนี้เอง เราต้องคำนึงถึงเงื่อนไขให้ดีสัก
หน่อยว่า ถ้ารักด้วยอำนาจแห่งความงี่เง่า อ่อนแอ แล้วความรักนั้นคือการสะสมดอกเบ๊ยแห่ง
ความชิงชัง

ขอย้ำอีกทีว่า การที่เราฝากเงินของความรัก ฝากแบงค์ของความรักไว้มันจะผลิผลเป็นดอกเบ๊ย
ทบต้น ๒ เท่าเป็นความเกลียดชัง เพราะมันมีเงื่อนไขว่า เธอรักเขาแล้ว มันเหนื่อย และมันก็หน่าย
เพราะว่าถ้าท่านทั้งหลายรำลึกถึงหัวข้อบรรยายที่ได้พูดเมื่อคราวก่อน คือเรื่องกำหนดและการ

ถูกกำหนดขึ้นมาได้แล้วท่านจะพบเองว่า ความรักเป็นอาการปรุงแต่งของจิตใจ จริงอยู่ เมื่อเรารัก มันปรุงแต่งไปในแง่ของความซาบซ่าน อิมเอิบแต่สักครู่หนึ่งมันจางลง และเราจะต้องปรุงมันขึ้นเรื่อย แล้วเราจะต้องปรุงมันขึ้นอีก เพราะฉะนั้นเมื่อนานเข้า เราจะระอาต่อจิตใจของเราเองที่ถูกกระตุ้นให้รัก หวงแหวน เป็นห่วง เราคิดว่าความรักคือความถูกใจ คราวนี้เป็นความเข้าใจผิดที่ร้ายกาจที่สุด *ความรักแท้ไม่ใช่ความถูกใจ แต่ความรักครั้งนั้นคือความถูกต้อง* ความถูกใจนั้นแหละ มันทำให้ใจฟูขึ้น และเพราะความถูกใจมันจึงทำให้จิตใจได้ด้วยเมื่อไม่ได้ตั้งใจ แต่ความรักจริงต้องหมายถึงความถูกต้อง ความถูกต้องในที่นี้หมายความว่าถูกต้องตามธรรมชาติกำหนดมา เมื่อเป็นเช่นนั้น เราจะต้องคำนึงว่า เมื่อเกิดความรัก เรากำลังถูกกำหนดให้ชีวิตเปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้น เมื่อรู้สึกว่าคุณกำหนดให้ชีวิตเปลี่ยนแปลง เราจะรับสถานะแห่งความเปลี่ยนแปลงนี้อย่างไรกัน เมื่อหญิงชายรักกัน เขาพร้อมแล้วหรือที่จะรับความเปลี่ยนแปลงจากสถานะที่เคยเป็นชีวิตเดี่ยวมาเป็นชีวิตคู่ ซึ่งจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน เป็นพร้อมแล้วหรือไม่ ข้อนี้ดูเหมือนจะเป็นความสะเพร่าของมนุษย์ ดูเหมือนกามเทพจอมสะเพร่าได้แผลงศรสะเพร่า ๆ เอาอย่างชนิดที่ไม่มีเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น น่าจะตั้งต้นถามกัน เหมือนที่เซ็คสเปียร์ ประพันธ์ไว้ว่า

◦ ความเอ๋ยความรัก	เริ่มสมัครขั้นต้นที่หนไหน
เริ่มเพาะเหมาะกลางหว่างหัวใจ	หรือเริ่มในสมองตรองจงดี
แรกจะเกิดเป็นไหนใครรู้บ้าง	อย่าอำพรางตอบสำนวนใช้ควรที่
ใครถนอมกลม่อมเกลี้ยงเลี้ยงวีรตี	ผู้ใดมีคำตอบขอใจเอ๋ย ฯ

ข้อนี้เป็นเพียงคำประพันธ์ ซึ่งต้องการความหวานทางวรรณศิลป์ แต่มันมีความจริงอยู่ไม่น้อย ที่ถามว่า มันเกิดขึ้นได้ด้วยอะไรนะ เดี่ยวตอนทำยาอาตมาจะมีคำตอบเชิงไม่ใช่वादุดุตรีที่จะตอบก็ระดับโลกเช่นนั้นเข้าเพราะเขามีคำประพันธ์ของเขาว่า ผู้ใดตอบได้ขอขอใจด้วย แต่เราไม่ต้องการคำขอใจ เพราะไม่รู้ว่าตอบถูกหรือผิด แต่เป็นเพียงข้อเสนอนะ ให้ท่านทั้งหลายรับฟังเท่านั้นว่ามันเกิดขึ้นอย่างไร มันถูกถนอมกลม่อมเกลี้ยงเลี้ยงความรักไว้ได้อย่างไร และดู ๆ ให้ดีเกิดว่า สิ่งที่เราเรียกว่าความรักนี้ ดู ๆ มันไม่ค่อยจะมีเหตุผล ถ้ามีเหตุผลแล้วลองตอบคำถามดูว่า ทำไมคนรูปสวยชายก็ได้ หญิงก็ได้ ไปรักคู่ที่ซี้เหร่ขึ้นมาได้ มันไม่มีเหตุผลใดทั้งสิ้น แต่มันต้องมีอีกสิ่งหนึ่ง และสิ่งนั้นก็คือลักษณะแห่งความบังดาลใจ คือความที่ฝ่ายหนึ่งทำให้อีกฝ่ายหนึ่งหายว่าเหวลงไปได้

สำหรับความรักที่มาเสริมอหังการของตัวนั้น ไม่อาจจัดเป็นความรัก เราอาจจะเรียกหญิงหรือชายที่เข้ามาผูกพันกับเรานั้นว่า ศรีภรรยาสามี แต่ที่จริงแล้วเขาอาจจะเพียงต้องการหญิงผู้หนึ่งมาบำเรอเขา เพื่อจะได้แผ่ขยายอำนาจของอหังการ หรือหญิงต้องการจะตักดวงอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งจากชาย และเรียกชายนั้นว่า สามีหรือศรีสามี แต่ไม่เห็นมีใครใช้คำนี้ เพราะฉะนั้นเอง ความรัก

ที่ปราศจากเงื่อนไขคือไม่รู้เรื่องกรรมแล้ว ไม่อาจจะเป็นความรักได้ แต่เป็นรูปหนึ่งของการพร้อมที่จะกลายเป็นความเกลียดชัง แล้วเราก็พบความจริงว่า ชีวิตคนปัจจุบันนี้ ถึงแม้ว่าจะมีนักปราชญ์เกิดขึ้นมาก มีความคิดทางปรัชญาของชีวิตเกิดขึ้นมาก แต่มนุษย์กลับพบความสำเร็จในชีวิตคู่น้อยลง น้อยลง น้อยลง ครั้นเหลียวไปดูยาทวดของเรา ซึ่งไม่รู้ชื่อไหนก็เห็นกับเรื่องปรัชญา กลับประสบความสำเร็จในชีวิตคู่อย่างลึกซึ้ง ความสำเร็จนี้วัดกันที่ตรงไหน ถ้าท่านทั้งหลายวัดกันที่หญิงชายคู่นั้น ไปคู่กันในงานบอลล์ ในงานคือกเทล งานปาร์ตี้ ว่านั่นคือความสำเร็จของชีวิตคู่ อาตมาจะบอกว่าเป็นมายาสาไทย เพราะมันเป็นมาตรฐานของชีวิตคู่ที่เหลวไหล ว้างเปล่าจากสาระแก่นสารของชีวิต เหมือนที่โฮมิงเวย์ล้อเลียนชีวิตของชาวอเมริกันไว้ในเรื่องสั้นของเขาเรื่องหนึ่งว่า หญิงชาย ๒ คู่ที่แต่งงานกันแล้ว นั่งรถไฟไปขบวนเดียวกันอยู่คนละตู้ สามีภรรยาทั้งสองคู่ต่างทะเลาะกันไปตลอดทาง ต่อกันไปต่อกันมา โทะษกันไปโทะษกันมา เมื่อถึงเวลาจวนจะกินอาหาร ต้องลุกไปที่ตู้เสบียง พอไปถึง เจอกันเข้า หญิงชายทั้ง ๒ คู่ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมโรงเรียนกัน ต่างคู่ต่างก็มีมายาสาไทย สามีต่างก็ยกมือโอบไหล่ภรรยา ภรรยาที่แสร้งยิ้มแยม ทำเป็นว่าเรใจ บีบเค้นเสียงหัวเราะเพื่อลวงเพื่อนว่าเราสำเร็จในชีวิตคู่ เมื่อกินอาหารกันเสร็จ ยิ้มแยมหัวเราะกันเสร็จแล้ว กลับไปนั่งที่ตู้ของตัวเอง ๆ ต่างคู่ต่างก็ทะเลาะกันต่อ นี่คือเรื่องราวของชีวิตคู่ที่เราพยายามที่จะลวงกันและกันว่า นี่คือการประสบความสำเร็จในชีวิตคู่ของเราที่จริงมันมีเพียงรูปแบบแล้วพยายามที่จะมีมายาสาไทย ดูเหมือนว่าพวกที่เรียกตัวเองว่าเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีนั้น ขออภัย ไม่ได้กระแนะกระแนะท่านผู้ใด ดูเหมือนว่าชีวิตทางบ้านหาได้ประสบความสำเร็จอะไรไม่ แต่ดูเหมือนที่ยิวสอนเพื่อนอยู่ทั้งเมืองว่าชีวิตควรจะเป็นอย่างนี้ ควรจะมีสุขภาพจิตอย่างนั้น แต่พอลกลับมาถึงบ้านของตัวเอง ก็ทะเลาะกับสามีหรือทะเลาะกับคนใช้ หรือถึงขนาดเกลียดชังอาฆาตพยาบาทอีกหากันก็มี นี่สุขภาพจิตเสื่อมเอามากทีเดียว เพราะฉะนั้นขอให้เหลียวดูความสำคัญของชีวิตคู่ของบรรพบุรุษของเราให้ดี ที่เราหมิ่นว่าเป็นคนครีคระนั้นแหละ แก่เฒ่าเข้า ท่านจูงมือกันไป สามีเดินหน้า ภรรยาเดินหลังไปวัด และหลังจากชีวิตกามารมณ์มันจืดลง มันเหลือแต่เมตตาทปราณีกันและกันเหมือนพี่ชายกับน้องสาว

คราวนี้ขอให้ดูว่า ชีวิตของปรัชญาแบบไหนประสบความสำเร็จในชีวิตคู่ เราก็พบว่า ความสำเร็จที่เขาเอามาพูดกันนั้น เป็นความสำเร็จจอมปลอม แต่จะพบว่ายาทวดของเราประสบความสำเร็จจริง โดยที่ท่านอาจจะไม่มีปรัชญาของความรัก ท่านก็ถูกจับให้แต่งงานกันชนิดคลุมถุงชน ไม่รู้จักกันมาก่อน จับให้แต่งงานกันแล้วค่อยๆ รักเห็นใจกันไปเอง เพราะต่างฝ่ายต่างมีกรรมะ มีคุณธรรมประจำใจ ฉะนั้นความรักมันเกิดที่ไหน เกิดที่ตาเห็นเมื่อแรกพบ หรือว่ามันเกิดเพราะคุณธรรมกันแน่ ข้อนี้ถ้าท่านระลึกถึงพระพุทธองค์แล้ว บางทีอาจจะคิดอะไรขึ้นมาได้ พระพุทธองค์ท่านตรัสเรื่องบุพเพสันนิวาส ท่านตรัสว่า ความรักที่แท้จริงนั้นต้องเหมือนกับดอกอุบลกับน้ำ ดอกบัวกับน้ำมีส่วนสัมพันธ์กัน น้ำลึกเท่าใด สายบัวก็มีส่วนสูงชันเท่านั้นควบคู่กันไป จึงมี

ภาชิตว่า สามีเป็นที่ปรากฏแห่งภรรยา ครวันเป็นที่ปรากฏแห่งไฟ พระราชาเป็นที่ปรากฏแห่งแว่น
แคว้น

สามีเป็นที่ปรากฏแห่งภรรยาหมายความว่า ต้องได้สัดได้ส่วน ต้องมีศีลสามัญญตา ทิฏฐิ
สามัญญตา ต้องมีอะไร ๆ ที่จะต้องมีความรู้สึกเข้าอกเข้าใจกันไป และข้อนี้ท่านคงจะนึกถึงเรื่อง
สำคัญเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาตมาจะฝากไว้พูดตอนท้าย

ตอนนีขอสรุปทีหนึ่งก่อนว่า ความรักที่แท้จริงนั้นจะต้องไม่ได้หมายถึงความถูกใจของคนทั่วไป
นั่นมันเป็นการเสริมอหังการของตัวเอง และถ้าไม่ถูกใจ มือที่เคยเข็ดน้ำตาให้ กลับเป็นมือที่ทำให้น้ำตา
ร่วง เสียงที่เคยปลอบประโลมให้หายเศร้า กลับยิ่งทำให้โศกหรือเจ็บใจซ้ำใจเข้าไปอีก เพราะว่า
ความรักชนิดนั้นมันเป็นการแผ่ขยายอำนาจของอหังการ แต่ความรักที่แท้จริงจะต้องเป็นการลด
อหังการ ซึ่งต้องพิสูจน์ความรักชนิดนั้นด้วยการลดอหังการลงด้วยการรับใช้ ไม่ใช่ด้วยการเสนอ
เรียกร้องให้ผู้อื่นรับใช้ตัว เดียวนี้เราพบกามเทพที่แสนสะเพร่า มันแผลงศรเด็กหนุ่มเด็กสาวข้าง ๆ
ริมทาง และทำให้เพียงแต่ตาได้เห็นก็ชอบ หูได้ยินเสียงเพราะ ๆ ก็รัก หรือมีทิฏฐิเหมือนเราในเรื่อง
การมีความรุนแรงทางการเมืองชนิดล้างผลาญเหมือนกันเราก็ชอบ ถ้าเช่นนั้นกามเทพตัวนี้จะ
สะเพร่าขึ้น ๆ ทุกวัน ๆ และการแต่งงานหรือชีวิตคู่จะห่างจากโบสถ์ออกไปทุกที ๆ

แต่เดิมนั้นหญิงชายจะรักกัน เขาต้องไปหาพระ เพื่อเป็นสักขีพยาน ต้องมีการอธิษฐานใจอย่าง
รุนแรงที่สุด ต้องมีการหมั้น มีการลงน้ำใจกันดู ทดสอบกันดู และมีอะไรมากมายเพื่อเป็น
หลักประกัน บางทีอาจจะหมั้นกันตั้งแต่เด็ก ให้ฝ่ายพ่อแม่ของแต่ละฝ่าย ผูกฝนนกกีฬารักของตัวเอง ที่
จะลงวางในลูกริษาแห่งชีวิต หาไม่เช่นนั้นแล้ว ชีวิตที่ปราศจากการผูกฝนนกมาอย่างถูกต้อง จะ
กลับกลายเป็นลงสนามเพื่อประหารซึ่งกันและกัน เพราะว่าความรักที่ถูกเข้าใจผิด มันกลับ
กลายเป็นเรื่องเพศ กลับกลายเป็นเรื่องกามารมณ์ไปโดยถ่ายเดียว และในที่สุดกามารมณ์นั้นหาใช่
อะไรอื่นไม่ กามารมณ์คือการประทุษร้ายซึ่งกันและกันด้วยอวัยวะเพศของตัวเอง กามนี้เป็นเรื่อง
ประทุษร้ายซึ่งกันและกันโดยสมัครใจแล้วก็มีสินสอด หรือสินบน หรือค่าจ้างของธรรมชาติ เป็น
เครื่องล่อเท่านั้นเอง

อาตมาภาพจะชี้ให้เห็นว่ามันเป็นสินสอดอย่างไร ก็คือว่า กามารมณ์นี้ถ้าไม่มีรสของมันแล้ว ไม่
มีใครทำมันเจ็บปวด มีดมีวเร้าร้อน เพราะฉะนั้น เมื่อธรรมชาติต้องการให้มนุษย์ยังเผ่าพันธุ์ไว้ จึง
จ้างหรือให้สินบนด้วยอัสสาทะ คือ รสอร่อยของมัน ถ้าไม่มีสินบน มนุษย์จะไม่ทำหน้าที่นั้นและ
มนุษย์เริ่มคดโกง หักหลังต่อนายจ้างของตัวเอง ระบบที่เรียกว่าค่อมกำเนิดนั้น เขาไม่ต้องการจะ
รับผิดชอบกับลูกของเขา แต่เขาต้องการตัดวงจรรสอร่อยจากเนื้อหนังซึ่งกันและกันอย่างเดียว
เพราะฉะนั้นระวางให้ดีเกิด ความรักชนิดนี้คือความหายนะ ความรักเกี่ยวข้องไม่ได้กับเนื้อหนัง ถ้า
เกี่ยวข้องด้วยความรู้ที่ถูกต้องคือต้องมีวิปัสสนา ต้องรู้จักธรรมะ และรู้ว่าเนื้อหนังหรือเรื่องเพศนั้น

มันเป็นของชั่วคราว และแม้มันเป็นของชั่วคราวนี้แหละ ถ้าทำผิดมันจะกลับกลายเป็นอุปสรรคของความรัก และจะทำให้ความรักกลายเป็นความเกลียด ไม่อาจจะจบลงด้วยความกรุณาได้

เพราะฉะนั้น ขอให้รำลึกถึงบรรพบุรุษของเราให้ดี ที่เคยประสบความสำเร็จในชีวิต มันมีอะไรสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นระบบวัฒนธรรมที่ดีงาม ก็คือว่าพระสงฆ์องค์เจ้าต่าง ๆ ช่วยแวดล้อมให้ชีวิตของคนเหล่านั้นออกจากเรื่องเพศอย่างถูกต้อง เพราะว่าไม่เช่นนั้นมันเป็นอันตราย เขามีระเบียบกฎเกณฑ์อย่าหาว่าอาตมาพูดหยาบคายก็แล้วกัน เพราะว่าเดี๋ยวนี้ชักไม่รู้กันขึ้นแล้วว่า วันพระ วันโกน เขาจะไม่ให้ยุ่งเรื่องเพศกันเลย วันพระวันโกนเรื่องเนื้อหนังต้องหยุดและเปิดโอกาสให้ในวันอื่น และในวันอื่น ๆ ยังมีวันสำคัญ ๆ ทางศาสนาอีกมาก เรื่องเพศนั้นไม่กี่ปีมันก็จบ เพราะว่ามันเป็นเพียงเงื่อนไขของฮอร์โมนเพศเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นจำเป็นจะต้องมีระบบขดีใช้กามารมณีให้ดี เมื่อขดีใช้ถูกต้อง ความผูกพันที่เคยเป็นเรื่องเนื้อหนังก็ต้องเปลี่ยนเป็นเมตตาไปในที่สุด ดังนั้น เมื่อกามเหือดแห้งไปจากดวงตาของผู้ชรา มันก็เหลือแต่ความเป็นพี่ชายกับน้องสาว แล้วก็จึงมือกันไปด้วยไปว่า ไม่มีเรื่องไม่มีราวชนิดที่จะต้องเอาปิ่นยังขมับกัน หรือผูกคอตายประท้วงประทัดกันและกัน เหมือนที่เราอ่านข่าวหนังสือพิมพ์บ่อย ๆ ถึงเรื่องราวของหนุ่มสาวที่เรียนมามาก ๆ โดยไม่รู้เรื่องราวของชีวิต

คราวนี้อาตมาพาของไปถึงสิ่งที่เรียกว่า อหังการของความรัก ดูเหมือนว่าเราจะลืมหำหนดมัน เช่น ท่านแน่ใจได้อย่างไรว่า ท่านรักลูก หรือรักเพื่อน หรือรักภรรยา รักสามีของตัวเอง ท่านมีใช้กำลังรักตัวเองโดยผ่านหรือขยืมมือคนเหล่านั้นสนับสนุนดอกหรือ ถ้าพ่อแม่รักลูก แน่ใจหรือไม่ว่าที่รักลูกนั้นมีได้รักเพื่อเสริมอหังการของตัวเอง สมมุติว่าลูกชายลูกสาวของคุณแม่คุณแม่พ่อทั้งหลายที่นั่งอยู่ที่นี้เป็นคนหัวอ่อนคณิตศาสตร์ และคุณแม่พ่อคุณแม่อยากให้ลูกได้ด้านทางนั้น เพราะยึดว่านั่นจะเป็นฐานกำลังให้ได้ซึ่งเงินหรือเกียรติยศของตระกูล เมื่อลูกสนองความอยากของพ่อแม่ไม่ได้ กลุ่มใจหรือไม่เล่า เราเคียวเชิญแม่ให้เรียนเพื่อช่วยแม่ให้มีหน้ามีตาในสังคมหรือไม่เล่าถ้าเป็นเช่นนั้น สิ่งนั้นมีใช้ความรัก มันเป็นความรักตัวเอง โดยขยืมมือลูก เมื่อพลาดจากลูก มองหน้าลูกไม่ติด ก็ไปหวังที่หลาน และความรักเช่นนั้นมันเห็นความเห็นแก่ตัวที่ร้ายกาจที่สุด ส่วนความรักที่แท้จริงไม่เป็นเช่นนั้น ไม่ว่าลูกจะเป็นคนโง่หรือฉลาด คุณแม่จะต้องมีความเต็มเปี่ยมอยู่เสมอ ที่จะกรุณา ไม่หวังให้ลูกมาเสริมอหังการของตัวเอง

มารดาที่มีความรักที่แท้จริง มิได้หวังพึ่งลูก เพราะอำนาจของความกรุณาอยากเห็นลูกประสบสุขสันติเท่านั้น จึงเกื้อกูล ถ้าแม่คนไหนหวังจะให้ลูกของตัวเองช่วยพุงชีวิตตัว แม่คนนั้นค่อนข้างเป็นแม่ค้า คือมีการลงทุนชนิดหนึ่ง เพื่อขยืมมือลูก ขยืมมือสามี แต่ทั้งหมดนี้ใช้ว่าลูก ๆ จะไม่พึ่งอนุเคราะห์ตอบแทนบุญคุณ หรือสนองตอบต่อความหวังของบิดามารดา เพราะนั่นมันเป็นหน้าที่ของผู้มีความกตัญญูรู้คุณคนที่จะต้องกระทำ ไม่ว่าผู้กระทำบุญคุณไว้เป็นคนเช่นไร

ท่านทั้งหลายสังเกตดูให้ดี เดี่ยวนี้ระบบการศึกษาาระบบราชการที่มีเรื่องคอร์รัปชันนั้น เรา อาจจะได้มองที่อื่น หรือเหมือนที่ชาวต่างประเทศเคยวิจารณ์ว่า ในเมืองไทยมีรัฐมนตรี ๒ ตำแหน่ง เสมอ คือรัฐมนตรีและภรรยาของรัฐมนตรี และส่วนหลังนั่นเองเป็นเหตุกระตุ้นให้เกิดคอร์รัปชัน คอร์รัปชันที่ไหนมี ขอให้นึกว่าต้องมีเรื่องกามอยู่ข้างหลังเสมอไป เมื่อเกิดใช้จ่ายไม่พอ ก็เป็นเหตุ ผลักดันให้แสวงหาเงินอย่างผิดๆ เมื่อเป็นเช่นนี้เอง ฝ่ายภรรยาอาจจะหนุนให้สามีคิดโกง เพื่อเสริม อหังการของภรรยา ที่ใครจะใส่แหวนเพชรเพื่อจะได้เฉิดฉายไปในงานมหกรรมอวดอหังการ มมังการ คือประกวดตัวกู-ของกูในงานเต้นรำ ให้ได้ทำอะไรชนิดที่เด่นมีหน้ามีตาขึ้น ทั้ง ๆ ที่กลับ มาถึงบ้านก็เหนื่อยหอบอ่อนเพลียและเพิ่มพูนกิเลสเข้าทุกวัน

นี่เองคือเรื่องราวที่ท่านจำเป็นต้องวินิจฉัยให้ดี เพราะไม่เช่นนั้นสิ่งที่เรียกว่าความรักมันจะ กลายเป็นรักกันเพื่อความวินาศ ความรักเช่นนี้มันก็คือการฝากความหายนะไว้ ให้แก่กันและกัน และในที่สุดชีวิตรักจะจบลงด้วยความโศก เหมือนพุทธภาษิตว่า เปมโต ชาตฺ โสโก เปมโต ชายตฺ ภยํ เปมโต วิปฺปมุตฺตสฺส นตฺถิ โสโก กุโต ภยํ ความรักทำให้เกิดความโศก ความรักนั้นแหละทำให้ เกิดความกลัว (คือกลัวจะพลัดพรากจากความรัก) ผู้ที่หลุดพ้นจากความรัก ความโศกย่อมไม่มี เมื่อเป็นเช่นนั้น ความกลัวจะมีแต่ที่ไหนเล่า

อาตมภาพขอชี้ให้เห็นว่า สิ่งทีเรียกว่าความรักในลักษณะเช่นนี้ คือคำว่า *เปม* นี้มันหมายถึง อำนาจของความรักด้วยราคะ ด้วยความยึดถือหวงแหน คือกามราคะ มันมีเรื่องที่น่าสังเกตตรง ที่ว่า พระพุทธองค์ตรัสว่า ผู้ใดสันดานยังไม่ขาดจากกามราคะ คือความรักชนิดนั้น ผู้นั้นจะสะดุ้ง หวาดเสียวเมื่ออยู่ที่เปลี่ยว และกลัวต่อกรอยู่คนเดียว หวาดเสียวที่จะใช้ชีวิตเดียว

ข้อนี้คงจะแปลกไม่น้อย ตรงที่ท่านทั้งหลายที่เป็นนักศึกษาสมัยใหม่ ไม่มีความเชื่อเรื่องผี แต่ พอไปที่เปลี่ยวก็เกิดขนพอง แล้วกลัวทั้ง ๆ ที่ไม่เชื่อเรื่องผี แต่ดูให้ดี หญิงชาวบ้านเมื่อสมัยเป็นสาว เมื่อสมัยยังมีกามราคะครอบงำ คือยังถูกเงื่อนไขของร่างกายกำหนดคอยู่ นั้น ทั้งเชื่อทั้งกลัวผี แต่พอ แก่เฒ่า ความเชื่อที่ว่าผีมี ก็ยังมี แต่ไม่กลัว เดินไปที่เปลี่ยวๆ ได้ หวังว่าท่านทั้งหลายคงจะเคยได้ เห็นได้ฟังมาบ้าง นี่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า เมื่อราคะมันจืดลง ความกลัวมันหายไป ได้ ทั้ง ๆ ยังเชื่อว่า ผีมี แต่มันก็กล้าเดินได้ในที่เปลี่ยว นี่แหละคือความหมายที่ว่า ถ้ารักแล้ว จะต้องกลัว รักด้วย อำนาจของราคะจะต้องกลัวอย่างน้อยกลัวจะพลัดพรากจากสิ่งที่มันไปเสวยรสเข้า ฉะนั้นเอง ขณะที่ท่านมีลูก และกำลังเซซมลูกอยู่นั้น ให้ลูกเดินอยู่บนอกฟ้อนรำอยู่นั้น ระวังให้ดี มันชอบ ดอกเบี้ยของความกลัวไว้ และอาจทำให้ซ็อคเข้าจนได้ในสักวันหนึ่ง เมื่อสิ่งนั้นพลัดพรากไป

ความรักที่แท้จริงจักต้องไม่หมายถึงการเข้าไปผูกพันชนิดนั้น **แต่ความรักที่แท้จริง จะต้อง หมายถึงการปลดปล่อยซึ่งกันและกันให้มีอิสรภาพ** นี้ต้องระวังให้ดี เดี่ยวจะแย้งว่าเมื่อปลดปล่อย จากกันและกัน แล้วจะไปรักกันทำไมให้เสียเวลา *ปลดปล่อย* หมายความว่า ความรักนั้นยังมีอยู่ ยัง

มีชีวิตคู่ซึ่งให้อิสราภาพซึ่งกันและกัน ให้ต่างฝ่ายต่างได้มีเวลาแห่งสันติสุข มีเวลาในทางศาสนิก
ของตน และผูกพันรักกันด้วยสายสัมพันธ์ คือธรรมะอันเป็นเครื่องปลดปล่อยความขุ่นเคืองทั้งปวง
ให้ได้รับอิสรภาพอย่างแท้จริง เหมือนนกวีทำนหนึ่งกล่าวไว้อย่างน่าฟังทีเดียวว่า ขอให้นกหญิงชายคู่รัก
ทั้งหลายนั้นเป็นเหมือนสายพิณที่อยู่คนละสาย แต่เมื่อบรรเลงเพลงแล้วมันบรรเลงเพลงเดียวกัน

ข้อนี้ดูเหมือนจะเป็นข้อคิดที่น่าสนใจไม่น้อยเลย เราพบความจริงว่า แม้เพื่อนต่อเพื่อนก็เถอะ
สนิทกันมาก สักเดี๋ยวหนึ่งจะแตกกันเหมือนสายพิณที่มาขอดเกี่ยวกันเข้า เสียงจึงไม่ไพเราะ เพราะ
มันสนิทกันด้วยอำนาจของผลประโยชน์ เราชักกันเพียงเพื่อจะได้เกลียดคนที่สามด้วยกัน เรามา
สนิทสนมกันก็เพียงเพื่อจะร่วมกันนินทาเพื่อนคนที่สาม เพราะฉะนั้นได้เพื่อนคนหนึ่งก็เพิ่มศัตรูคน
หนึ่ง และได้เพื่อนอีกคนหนึ่ง ก็เพิ่มศัตรูอีกคนหนึ่ง โดยไม่ทันได้รู้ตัว เรามักจะรักกันชนิดนี้และเราก็
รักกันจนตายไปด้วยกัน เพราะว่าความรักชนิดนั้น มันเป็นการเสริมอหังการซึ่งกันและกัน ส่วน
ความรักที่แท้จริงต้องหมายถึงการปลดปล่อย เสียสละซึ่งกันและกัน เหมือนที่พระพุทธองค์เมตตา
กรุณากับพระอานนท์และเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกันโดยธรรม

ความรักแท้ที่จริง จะต้องไม่หมายถึงการตักตวงรสอร่อยทางเนื้อหนังจากกันและกัน จริงอยู่
หนุ่มสาวจำเป็นต้องผ่านเงื่อนไชนั้น แต่จำเป็นต้องผ่านไปให้รวดเร็ว และด้วยความรู้ที่ถูกต้องในคุณ
และโทษของมันว่ามีแค่ไหนเท่าใด เพื่อให้มันเหลือแต่ความรักแท้จริงในภายหลัง คือความกรุณา
และเมตตาซึ่งกันและกัน และการให้อิสราภาพนั้นหมายถึงว่า ให้อิสราภาพเพื่อให้คู่รักแต่ละคู่ สามี
ภรรยาของตัวได้มีคู่หนึ่งเป็นอย่างน้อย อาตมภาพอาจทำให้ท่านช็อคถึงคำว่า ชู้ แต่ถ้าท่านรู้ว่า
ชู้ ในที่นี้หมายถึงอะไรแล้ว คู่รักทุกคนจึงรีบแสวงหาชู้เถิด เพราะชู้คนนั้นจะช่วยให้ท่านทั้งหลายรัก
กันอย่างแท้จริง และชู้รักเช่นนี้คือพระธรรม ให้นกหญิงชายทุกคนรีบแสวงหาชู้รักร่วมกัน แล้วเขาจะ
ทะนุถนอมความรักไว้ด้วยกันได้

ขออาตมภาพเลื่อนมาถึงสิ่งที่เรียกว่า ทำอย่างไรเราจึงจะทำให้ชู้รักของคู่รักทั้งคู่นั้น ได้ทำการ
คุ้มครองปกป้องรักษาชีวิตคู่ของหญิงชายไว้ได้ ก็หมายความว่าเราต้องรู้เงื่อนไชของพระธรรม
เงื่อนไชของพระธรรม หรือสังขะของพระธรรมนั้น จะต้องเลื่อนมาถึงสิ่งที่เรียกว่า หญิงชายจะต้อง
ประกอบกามกิจกันอย่างไร ดูเหมือนว่าอาตมภาพออกจะเสียงอยู่สักหน่อย แต่ข้อนี้ไม่ใช่เรื่อง
เสียหายใด ๆ ทั้งสิ้น มันเป็นเรื่องสำคัญที่สุดที่ทุกคนต้องรู้ จนถึงขนาดพุทธบริษัทกลุ่มหนึ่งที่เรียก
นิยายของเขาว่า ตันตริก ได้เสียงอย่างเหลือขนาดมาแล้ว และก็ได้ฟังพินาศลงไป ด้วยเหตุที่เขามี
ความเห็นชัดเจนว่า เรื่องเซ็กซ์แยกจากวัดไม่ได้ ถ้าขึ้นแยก เรื่องกามารมณ์จะตั้งป้อมค่ายให้อุจาด
โสโครก ลามกยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ การประกอบกามกิจ กิจกรรมทางเพศจะต้องกระทำด้วยความรู้
ทางศาสนาเท่านั้น ไม่เช่นนั้นท่านจะพลาดจากยอดชู้คนสุดท้าย คือพระธรรม ที่จะทำให้ถึงซึ่งสันติ
สุข เพราะฉะนั้นเอง การที่เราสนใจเรื่องเพศ ไม่ใช่เรื่องหลักสูตรของการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน
ที่เขากำลังสอน ซึ่งนั่นอาจเป็นเพียงการชี้โพรงให้กระรอก ซึ่งเสี่ยงอันตรายที่สุด แต่เรื่องเพศศึกษา

ในกรณีที่ว่านี้หมายความว่า จะกระทำกับมันอย่างไรจึงจะได้รับกามที่ประณีตที่สุด และเพื่อผ่านมันไปอย่างรวดเร็วที่สุด คำว่ากามประณีตนั้นมีความหมายพิเศษ ถ้ามันเป็นไปอย่างหยาบโลนมันจะไม่รู้จบ แล้วมันจะเวียนไปเวียนมา วกไปวกมา แม้จะมีภรรยาสามีที่สวยที่งามขนาดไหน มันก็วกไปหาคนอื่นได้ ไม่อาจสันโดษในภรรยาหรือสามีของตน เพราะฉะนั้น เราจะต้องเลื่อนมาพิจารณาว่ากามประณีตนั้นคืออะไร นี่เป็นเรื่องสำคัญที่สุด

กามที่ประณีตนั้นจะต้องหมายถึงว่า ทำให้เกิดปีติ และเป็นเหตุให้สันโดษในภรรยาหรือสามีของตัว นั่นคือ จำกดลงไปเพื่อจะมีชีวิตรักเพียงชีวิตเดียวในโลกนี้ เพื่อจะได้ไปแต่งงานกับคู่ของตัวเองในโลกแห่งพระธรรมหรือสวรรค์ บรรดามหากาพย์มหากาพย์มหากาพย์ก็ดี รามายณะก็ดี จะต้องแต่งเช่นนี้ ขอให้ท่านสนใจสักหน่อย พระรามกับสีดาแต่งงานกันที่หนึ่งบนพื้นโลก ครั้งสุดท้ายได้แต่งงานอีกครั้งหนึ่งหน้าพระสยมภูวญาณ แต่ไม่ใช่พระรามแต่งกับสีดา ทั้งพระรามและสีดาแต่งกับพระสยมภูวญาณ และนั่นแหละ คือการได้เห็นผู้รักของหญิงชายทั้งหลาย เพราะนั่นคือญาณผู้เห็นความเป็นเองแห่งสรรพสิ่ง นั่นคือการเห็นองค์ **พระธรรมเจ้า**

ความรักเช่นนี้เป็นสิ่งไม่มีอะไรเหนือกว่า ถ้าไม่มีความรักแล้วจักอยู่ไม่รอด เขาจะต้องตาย ชีวิตนี้ปราศจากความรักไม่ได้ ความรักเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ที่สุด ผู้ใดไม่มีความรัก ไม่ควรคบผู้ใด เขาเป็นคนใจทมิฬ กักขฬะโหดร้าย เห็นแก่ตัว มักได้ พร้อมเสมอที่จะรักตัวเอง หลงตัวเองและเบียดเบียนผู้อื่น แต่ว่าบางคนต้องแต่งงาน ๒ ครั้ง แต่บางคนแต่งครั้งเดียวกับพระธรรม เพราะฉะนั้นเอง ผู้ที่ไม่รักไม่แต่งกับใครเลย คบไม่ได้ แต่ผู้รักชนิดโง่เขลา ยิ่งคบไม่ได้ใหญ่ เพราะหากรักด้วยความเห็นแก่ตัวแล้วมันหนีไม่พ้นจากการเบียดเบียนผู้อื่น และจำกัดอิสระของตนเองให้แคบเข้า เพราะฉะนั้นเอง ขอให้ท่านทั้งหลายคำนึงให้ดีว่า แม้รักทางเพศ ก็จะต้องรู้เงื่อนไขของมันว่า อะไรคือเป้าหมายของเพศ ขออาตมาพูดตรง ๆ ว่า อะไรคือเป้าหมายของเซ็กซ์ บางคนอาจจะตอบในลักษณะที่คลุมเครือ คือตอบว่าไม่เห็นจะต้องมีเป้าหมายอะไร เราต้องการจะกำจัดบางสิ่งบางอย่างที่เก็บกดอยู่ในร่างกาย แต่ขอให้ดูให้ดีเถอะว่า สิ่งนั้นมันเป็นเพียงเงื่อนไขเล็กน้อยนิดเดียว แต่มนุษย์ไปสร้างอะไรมากกว่านั้น เพราะฉะนั้นบางทีไม่ได้ถูกกระตุ้นทางกาย แต่อุปาทานในกามมีอยู่ เพราะฉะนั้นชายชราอายุตั้ง ๘๐ ยังต้องชอบกามารมณ์ทั้งที่ร่างกายไม่อำนวยแล้ว นี่คือ กามอุปาทาน โดยเงื่อนไขทางกายแล้วมันไม่มี แต่จิตใจมันยังปรารถนาเพราะเข้าใจผิดต่อเรื่องเพศ

อะไรเล่าคือเป้าหมายของเซ็กซ์ อาตมาจะตอบว่า ปีติคือเป้าหมายของมัน ขอให้สังเกตไก่อตัวผู้ที่มีมันถูกเก็บกดด้วยอำนาจของฟ้าดิน ให้ปรารถนาการสืบพันธุ์มันขึ้นทับไก่อตัวเมีย แล้วลงมาตีปีกว่าเริง และผ่านวิกฤตการณ์นั้นไปตามความประสงค์ของธรรมชาติ จนกว่าจะหมุนมาครบวงจรของรอบเดือนอีกครั้งหนึ่งนั่นแหละ จึงจะทำการอีก เพราะฉะนั้น เมื่อหลังจากคลายอารมณ์ของความเก็บกดเจ็บปวดกระวนกระวายในเนื้อในตัวแล้ว มันก็คลี่คลายลงและเกิดปีติสงบราบรื่น เพราะฉะนั้นปีติเป็นเป้าหมายของเซ็กซ์ ดังนั้นถ้าการประกอบกิจกรรมทางเพศไม่ให้ปีติ กิจกรรม

นั่นเป็นการประทุษร้ายซึ่งกันและกัน และจะเพิ่มความเก็บกดจนถึงกับต้องฆ่ากันวันหนึ่ง ในที่สุด คู่รักจะกลายเป็นคู่แค้นขึ้นมาโดยไม่ทันรู้ตัว เพราะมันไม่ได้บรรลุเป้าหมายตั้งใจปรารถนา

ปิติเกิดขึ้นได้อย่างไรเล่า ปิตินั้นเกิดจากความพอใจ อิ่มใจ และปิติจะประณีตหรือหยาบนั้น ขึ้นอยู่กับ ศีล คือความรู้สึกที่ตัวเองได้ทำถูกต้องสำนึกแห่งมโนธรรม คือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตัวเอง เมื่อเป็นเช่นนั้น ท่านทั้งหลายคงจะพบโดยตัวเองว่า คนบางคนไม่ได้มีคู่ แต่อาจมีชีวิตอยู่ได้อย่างชนิดไม่เป็นบ้าหรือเสียสติวิกลวิกลไป เพราะบอกเลิกหรือไม่ใส่ใจกาม เพราะเขาได้เสวยผลของมันเสียแทนที่จะต้องผ่านในบทบาท คือเสวยปิติในงาน ผู้คงแก่เรียนบางคนไม่สนใจในเรื่องเพศ มัวเข้าห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์อยู่เพลิดเพลิน เพราะมันให้ปิติเมื่อได้ประสบผลสำเร็จแห่งการทำงานนั้น เมื่อปิติเกิด กายรำงับ เมื่อกายรำงับนั้นหมายถึงว่าความกระตุน กระวนกระวายของเนื้อหนังสิ้นสุดลง เพราะฉะนั้นกามารมณ์จะกลายเป็นสิ่งไม่จำเป็น หรือยิ่งเป็นนักบุญที่ผ่านเรื่องสมาธิ เรื่องฌานสมาบัติด้วยแล้ว จะเห็นกามารมณ์เป็นของรุ่มร่าม หรือเป็นของเล็กน้อย จนไม่อยากจะเสียเวลากับมันหรือไม่ใส่ใจเอาเลยทีเดียว

กามรังแต่จะทำความยุ่งยากให้ ดังเหตุการณ์เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นแล้วว่า ท่านข้าหลวงอยากจะทดสอบพระอาจารย์ของตน ซึ่งเป็นภิกษุในพุทธศาสนา ท่านทั้งหลายคงจะทราบ ว่า เมื่อชาวญี่ปุ่นอาบน้ำ เขาต้องเปลือยกายทั้งหญิงทั้งชาย ท่านข้าหลวงจึงวางอุบายนิมนต์อาจารย์มาที่บ้านเพื่อถวายภัตตาหาร ก่อนภัตตาหารก็ให้ไปส่งน้ำในห้องน้ำซึ่งได้ให้เด็กสาวเปลือยกายในห้องน้ำนั้นพร้อมกับสั่งเสียเสร็จว่าให้เด็กสาวทำอย่างไรๆ เพื่อจะให้อาจารย์ของท่านนั้นยังมีความรู้สึกชนิดนั้นอยู่อีกหรือไม่ เด็กสาวก็พร้อมเสมอที่จะทำตามคำสั่งของข้าหลวง เมื่ออาจารย์องค์นั้นเข้าไปส่งน้ำ เปลือยกายทั้งคู่ เด็กสาวก็มาปรนนิบัติ หลวงพ่อก็ให้ปรนนิบัติ คืออาบน้ำ เช็ดถูซักโคลไปเรื่อย ๆ ครั้นอาบน้ำเสร็จ หลวงพ่อก็เอ่ยขึ้นว่า ขอบใจนะแม่หนูที่ทำความรำคาญให้หลวงพ่อกับน้อยเลย แล้วท่านก็ออกมา เมื่อท่านข้าหลวงสอบถามเด็กสาว เด็กสาวก็เล่าให้ฟังด้วยความซื่อสัตย์ในความไม่ยัดยัดต่อเรื่องเช่นนั้น ท่านข้าหลวงถึงกับกราบแทบเท้าของหลวงพ่อกับน้อยด้วยความคารวะอย่างสุดซึ้ง

เพราะว่าผู้ที่เป็นบรรพชิตไม่ยัดยัดในกามนั้น มันมุ่งเข้าไปสู่ผลหรือเป็นหมาย คือ ปิติ เมื่อเกิดปิติกามระคะกระงับไป เหือดแห้งไป เพราะฉะนั้นเมื่อไปทำอะไรเข้าชนิดไม่เกิดปิติในกิจการงานใด ๆ แม้จะไม่เกี่ยวกับกิจกรรมระหว่างเพศ มันก็ต้องเพาะความเก็บกดไว้ ชนิดที่จะผลัดดันเป็นอารมณ์ร้าย หญิงโสเภณีผู้นำสงสาร มักจะเป็นเหตุเกิดเรื่องราวอาชญากรรม และหญิงโสเภณีเป็นหญิงที่น่าสงสารที่สุดในโลกนี้ อย่าได้มองหญิงโสเภณีในแง่ของคนที่น่าสงสารเลย หรือมองในแง่เป็นคนที่น่าเหยียดหยามเป็นอันขาด ขอจงเห็นใจเธอเหล่านั้น ผู้จำเป็นต้องแสวงหาเงินเพราะความจำเป็น ใครบ้างเล่าที่จะไปทนทำสิ่งที่ปราศจากปิติเช่นนั้น ถ้าได้เงินพอดำรงชีวิตได้

กามารมณมีเป้าหมายอยู่ที่ปิด ขอให้กำหนดอย่างนี้ให้ดี ปิดซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้นเอง ผู้ใดที่ได้รับกามารมณที่ประณีตจะต้องมีเงื่อนไขอย่างน้อย ๒ ประการ คือ บรรยากาศแห่งชีวิตคู่นั้น ต้องศักดิ์สิทธิ์ คำว่าศักดิ์สิทธิ์ไม่ได้หมายถึงขลัง แบบแจกตะกรุดหรืออะไร เทียบเสาะหาให้ได้รับการเสกคาถาอาคม แต่มนต์คาถาของรักชนิดนี้หมายความว่าให้เกิดบรรยากาศศักดิ์สิทธิ์ คารวะซึ่งกันและกัน ที่ไม่หยาบโลน ผู้แสวงหารสของกามารมณโดยถ่ายเดียวมัน เขาจะต้องถูกตัดสินว่าเป็นบุคคลที่เป็นคนชั้นต่ำเป็นหินเพศ เพศต่ำ

พรหมณในสมัยโบราณนั้น แม้จะมีภรรยาหลายคน แต่ก็มิใช่มีไว้เพียงเพื่อแสวงหาเพศรส พรหมณจะสั่งภรรยาเหล่านั้นว่า เมื่อใดเจ้ามีรอบเดือนครบกำหนดที่พึงมีบุตรได้จงมาบอกเรา เพราะว่าก่อนหน้านั้น พรหมณจะซักประจำเพ่งภาวนาถึงพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเท่านั้น ไม่ใส่ใจเรื่องเพศรส เพราะฉะนั้นเขาประกอบภารกิจเพียงเพื่อจะให้มีความทาสีบสกุลเท่านั้น เมื่อมีความทาสีบสกุลเกิดปิติที่มีลูก เมื่อมีลูกมันเกิดปิติหลายชั้น

ด้วยเหตุฉะนั้นเอง เราพบว่าความปรารถนาของมนุษย์นี้ นอกเหนือจากเพศรสแล้ว ยังต้องการเด็กอ่อน ๆ หรือลูกที่เกิดมาด้วย เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายพึงกำหนดเรื่องนี้ให้ดีว่า แผนคุมกำเนิดอะไรเหล่านี้ มันจะย่อนวิฤตการณ์มาสู่มนุษย์โดยไม่ทันรู้ตัว จริงอยู่เราจำเป็นต้องคุมกำเนิดตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ แต่ว่าการคุมกำเนิดชนิดนั้นจะเพิ่มวิฤตการณ์ทางจิตใจให้แก่มนุษย์ แต่หากเราไปคุมกำเนิดโดยหลักธรรม แล้วมันจะคุมกำเนิดให้เองโดยไม่ต้องเกรงวิฤตที่จะพึงเกิดจากการคุมกำเนิดทางกาย เครื่องมือที่คุมกำเนิดนั้นคือเรื่องของธรรมะเท่านั้น และจะต้องไปคุมให้ลึกซึ้ง แล้วจิตจะไม่ผิดปกติ

นั่นแหละคือสิ่งที่เรียกว่า บรรยากาศที่จะทำให้เกิดศักดิ์สิทธิ์ขึ้นในชีวิตคู่ หมายความว่า ต้องไม่ให้เรื่องเพศเป็นเรื่องหยาบโลน หรือลามกเป็นอันขาด ด้วยเหตุนี้อย่าให้ถูกกามเทพมันแผลงศรเพราะเข้าโดยไม่ได้ระมัดระวังตั้งสติเป็นอันขาด มันจะต้องสร้างบรรยากาศแห่งชีวิตคู่ด้วยความคารวะซึ่งกันและกันให้ศักดิ์สิทธิ์ (Holy) ขึ้นมาประหนึ่งว่าสามีนั้นคือพระอิศวร ภรรยาเหมือนอุมมาเทวี บรรพบุรุษของเรามีสิ่งนี้อยู่ จึงวางจาริตประเพณีไว้อย่างลึกซึ้ง และเรียกมันว่า ประเวณี ด้วยเหตุนี้ หมายความว่าก่อนที่จะมีกามกิจนั้น จะต้องกระทำตามพิธีกรรมหรือประเพณีทางศาสนา กราบเท้าสามี ระลึกถึงเงื่อนไขข้อนี้ไม่ใช่ฝ่ายชายจะกดขี่ฝ่ายหญิงให้ยอมเป็นทาส ซึ่งเป็นเหตุให้สตรีเรียกร้องสิทธิ์ที่จะให้สามีกราบเท้าภรรยาขึ้นมาบ้าง แต่มันมีเงื่อนไขว่าเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความศักดิ์สิทธิ์ขึ้น ไม่ให้โน้มไปสู่ความหยาบโลน แล้วใช้ว่าสามีจะพึงทำอย่างไรกับภรรยาของตัวเองก็ได้ อย่างนั้นพระพุทธเจ้าท่านไม่เห็นด้วย นั่นเป็นเพียงพวกพรหมณ์บางกลุ่มบางคน ซึ่งเป็นพวกคดโกงเท่านั้น

พระพุทธเจ้าท่านวางลักษณะสามีภรรยาไว้หลายแบบ อย่างน้อย ๗ แบบ ซึ่งท่านทั้งหลายไปค้นคว้าหาความรู้เอาเองเถิด แต่แบบที่พระพุทธองค์ท่านชี้ไว้และน่าสนใจก็คือ ภรรยาสามีที่เป็นสหายซึ่งกันและกัน คือเป็นผู้ร่วมทาง ร่วมดำเนินการกันเพื่อให้ถึงซึ่งผู้รักของตัวทั้งคู่ นั่นก็คือความรักที่แท้จริง จะทำให้ทั้งคู่ ทั้งสามีภรรยาบรรลุถึงซึ่งความรักอันใหญ่หลวงของพระธรรมชาติเจ้า ไม่ใช่ที่เราจะได้อะไร แต่เราจะได้เห็นความรักของพระธรรมเจ้า เราประพฤติปฏิบัติเช่นนี้ไม่ใช่เพื่อจะไปรักอะไรเข้า แต่จะได้เห็นความรักที่พระธรรมอภิบาลอยู่ในชีวิตของเรา นั่นคือยอดผู้ของทุกคน

คราวนี้มาถึงบรรยากาศอันที่ ๒ ก็คือ เมตตากฎณา อันแรกศักดิ์สิทธิ์ ต้องพยายามสร้างบรรยากาศอันศักดิ์สิทธิ์ที่สุด อันหลังพยายามที่จะต้องให้ไปในทางเมตตาแก่กันและกันเสมอ กิจกรรมทางเพศที่ต่างมุ่งหวังตักดวงรสอร่อยจากกันและกัน ถ้าเป็นเช่นนั้นจะจบลงด้วยการฆ่า เพราะสิ่งนั้นมันเป็นงูพิษ มันเหมือนดอกไม้ที่วางอยู่ในรังของงูเห่า เมื่อคนมุ่งเข้าไปตะครุบรสอร่อยของกามก็ล้มดูเจ้าซึ่งกำลังแผ่พังพานอยู่แล้ว มันก็จกตอดเอาโดยไม่ทันรู้ตัว นี่คือโทษอันต่ำทรามของกาม

ก็แหละเมื่อกามมันจืดชืดเข้าอีก ชายหรือหญิงก็จะเริ่มส่ายหาเพื่อบำบัดความกระวนกระวายนี้โทษใครไม่ได้ ชายที่มีชูและหญิงที่มีการกระทำผิดประเวณีนั้น อย่าได้โทษเขาโดยถ่ายเดียว อย่าได้โทษว่าชายนั้นโลเล ใจชั่ว หรือหญิงนั้นมักมาก ส่ำสอนเลย ขอได้โปรดเห็นใจหญิงที่นำสงสารเหล่านั้นเถิด เพราะความเกิบกอดของร่างกายมันทรมาณ ยิ่งปราศจากความรู้ในการระงับความกระวนกระวายด้วยแล้ว ไหนเลยจะทนทรมาณไหว

ด้วยเหตุนี้ผู้ที่รู้จริงนั้นจะมีแต่เมตตาเท่านั้น ไม่ปรักปรำเหยียบย่ำซ้ำเติมเลย ถ้าท่านรักภรรยาของท่านจริง รักสามีจริง ทำไมต้องเอาปืนไปจ่อขมับ เมื่อรู้ว่าเขามีชู นี้ไม่ใช่ความรัก ความรักจะต้องหมายถึงความเห็นใจ สงสาร เมตตาและรู้เงื่อนไขปัญหาของกันและกัน ต่างว่าสามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งมีคุณธรรมสูง เป็นพระอรหันต์ขั้นต้นไปแล้ว ท่านก็ยังคงจะต้องเกื้อกูลภรรยาหรือสามีด้วยเพชรส ทั้งนี้ด้วยอำนาจของความกรุณาข้อนี้ไม่ใช่อาตมภาพว่าเอาเอง เรื่องราวในพระไตรปิฎกมีอยู่เกลื่อนไป เช่นนางวิสาขาเป็นต้น ซึ่งสามีเป็นปุถุชน แต่นางเองเป็นพระโสดาบัน ท่านเป็นอริยเจ้า ยังต้องทำหน้าที่ของภรรยาด้วยอำนาจของเมตตาต่อสามี

ชีวิตทุกชีวิตมันถูกกระทำ มันไม่ใช่เป็นตัวกระทำ มันถูกฟ้าดินกำหนดเงื่อนไขลงมาให้กระวนกระวาย กระสับกระส่าย และควรละหรือที่จะเรียกหญิงคนนั้นว่าส่ำสอน ชายคนนั้นว่ามักมาก หรืออะไรก็ตาม แต่ดูให้ดี ๆ เกิดแล้วจะเกิดเมตตา ความเมตตาที่แท้จริงนั้น ต้องเกิดจากความเข้าใจเข้าใจเท่านั้น และความเข้าใจหมายความว่า ต้องเข้าใจว่าเขาเป็นฝ่ายถูกกระทำ ต่างว่าเราเห็นผู้หญิงคนหนึ่งแต่งตัวอูจาด ยั่วยวน น่าเกลียดที่สุด ความรู้สึกจะเกิดขึ้นอย่างน้อย ๒ ประการสำหรับปุถุชน จิตหนึ่งก็เล่นปราคาไปทางเกิดกามราคะ เมื่อเห็นหญิงหรือชายก็ตามใจ ที่แต่งตัว

เปลี่ยนหรือว่าสั้น หรือทรงอะไรแปลก ๆ ที่เขาอวดเนื้อหนังกันนั้น หรือไม่ก็อาจจะเกิดไปทางเกลียด คือมันเกลียดขึ้นหน้าทีผู้มันไม่รู้จักตัวเอง ไม่รู้จักละอายสิ่งที่ควรละอาย

สองประเด็นนี้เนื่องมาจากไม่เข้าใจ ถ้าสมมุติว่าเราเกิดไปดูเบื้องหลังที่มาแห่งการถูกบังคับให้กระทำตามแพ้นั้นนิยมนั้น หญิงคนนั้นน่าสงสาร มันทนไม่ไหว ทั้ง ๆ ตัวเองอาจจะรูปร่างน่าเกลียด แข็งขากระดากระต่างแต่ก็ทนไม่ได้ ถูกบีบให้แต่งตัวชนิดที่ต้องอวดสิ่งนั้นขึ้นมา เมื่อระลึกถึงสิ่งนี้ มันจะเกิดเวทนาสงสาร และความที่จะเกิดโกรธ หรือเกลียด หรือเกิดราคะ ก็ระงับลง เมื่อเข้าใจ มันจะเห็นใจ เมื่อเห็นใจ มันจะหายเคือง เมื่อหายเคืองแล้ว นั้นแหละกรุณาจึงจะเกิด เพราะฉะนั้น *ท่านอย่าหลงตัวเองด้วยความกรุณาชนิดที่ยังเคืองอยู่* เป็นไปไม่ได้ความกรุณาเกิดหลังจากเข้าใจแล้วและอภัยให้แล้ว มันพร้อมที่จะกรุณา

ชีวิตรักของคนที่จำเป็นจะต้องมีคู่ จำเป็นจะต้องผ่านกิจกรรมทางเพศด้วย ๒ บรรยายภาคนั้น ก็คือ ทำให้เกิดเรื่องราวของกิจกรรมระหว่างเพศเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์และเมตตา ข้อนี้ไซ้ว่าจะเป็นเงื่อนไขเฉพาะคู่รักอย่างโลกย์ ๆ เท่านั้น แม้การประพฤติกกรรมเพื่อคู่รักนิรันดร์ก็ต้องผ่าน ๒ สิ่งเหมือนกันเพื่อรักษาบรรยากาศของชีวิตให้หลังศักดิ์สิทธิ์อยู่เรื่อยไป แล้วก็พยายามที่จะเมตตา ด้วยการพยายามทำความเข้าใจสิ่งทั้งปวง

เมื่อวันไหนท่านเข้าใจธรรมชาติอย่างถูกต้อง วันนั้นจะเมตตากรุณาต้นกุหลาบ ต้นไม้ สรรพสัตว์ แต่วันก่อนนั้น เมตตากุหลาบ เมตตาสัตว์ด้วยอำนาจราคะ ที่จะได้ดอกของมัน เช่น หมั่นรดน้ำพรวนดิน เพื่อจะได้ดมกลิ่นหอมของมัน แต่วันไหนที่ท่านเกิดเข้าใจธรรมชาติ วันนั้นจะไม่มีอำนาจของราคะ จะรดน้ำต้นกุหลาบด้วยอำนาจของความเมตตาล้วน ๆ หรือให้อาหารแมวด้วยความเมตตา ไม่ได้ให้ด้วยอำนาจของราคะ ที่จะให้แมวมาเคล้าเคลียตัว หรือเราให้ลูกกินนม ให้ของเด็กก็เพียงเพื่อให้สายตาของผู้รับเหล่านั้น มองเราอย่างชื่อเหมือนบ่าวมองนาย และจะได้ทวงบุญคุณคืนในวันหลัง อย่างนั้นเป็นเมตตาด้วยอำนาจของราคะ เมตตาหวังประโยชน์ตอบแทน

เมตตาเท่านั้นจะต้องผ่านทางความงาม นั่นคือการเห็นความงามของชีวิต เมื่อเห็นความงามชีวิตจะเริ่มเข้าใจความรัก ความงามของชีวิตไม่ใช่ความงามของธรรมชาติชั้นผิวเปลือก เช่นว่าดอกกุหลาบสวย ๆ และนำดูเมื่อนำมาปักอยู่ในแจกัน ความงามไม่ได้หมายถึงแสงแดดอ่อนที่กีวีเพื่อฝันพรรณนาไว้ด้วยวรรณศิลป์ ความงามไม่ได้หมายถึงนกกำลังกางปีกถลาบิน หรือหมอกยามเช้า หรือน้ำค้างที่กำลังหยด สิ่งนั้นจะมีความงามได้ก็ต่อเมื่อใจบริสุทธิ์เท่านั้น ถ้าใจนี้ไม่บริสุทธิ์ว่าุ่นด้วยกิเลส สิ่งนั้นงามไม่ได้ *ความงามจริงน่าจะต้องผ่านการฟังความไม่งามก่อน* เพราะฉะนั้น พระพุทธองค์จึงตรัสว่า สุภาธาตุเกิดจากอสุภาธาตุ ท่านคงจะได้ยินว่าการฟังซากศพ ฟังดูแล้วน่าเกลียดน่าขยะแขยงมาก แต่ผลของการฟังอสุภาะนั้นมันจะเริ่มเห็นความงามของชีวิต เพราะฉะนั้น *ผู้ใดประสงค์จะประสบกับความงามที่แท้จริงของชีวิต ผู้นั้นต้องผ่านการฟังความไม่งามก่อน ผู้ใดที่*

เพ่งหาความงามโดยลึบเนียนนี้ จะพบแต่ความน่าเกลียดน่าขยะแขยงของโลก ต่างว่าท่านเป็นสถาปนิก หรือศิลปินชอบงาม ชอบแต่งตัวดี ชอบความสะอาด ชอบกลิ่นหอม นั่นก็คือท่านรังเกียจสิ่งสกปรก ถ้าไปที่ไหนที่มีกลิ่นไม่ดี ก็อุดจมูก แล้วชีวิตจะเริ่มแคบเข้า แคบเข้า แคบเข้า เพราะได้ปิดวงล้อมตัวเองด้วยสุภาวธาตุ คือธาตุงามอันเป็นมุสา แต่ผู้ที่พบหรือเพ่งในด้านอสุภะ คือความไม่งาม จิตเริ่มเป็นอิสระ มันเริ่มเห็นความงามของสิ่งสกปรกและสะอาด มันเริ่มเห็นความงามของชีวิตที่มีทั้งทุกข์และสุขมันเริ่มเห็นความงามชีวิตเท่านั้นที่มันทั้งเจ็บปวดและทั้งปลาบปล้ำ และความรู้สึกชนิดนี้จะป็นต้นเงื่อนของความรักอย่างอิสระโล่งโถง

คราวนี้ขอเอาตมาเลื่อนมาถึงสิ่งที่เรียกว่า ที่ว่า รัก รักนั้นเป็นฉันใดที่ว่ารักแท้จริงๆ นั้นมันคืออย่างไรกันแน่ รักจริงน่าจะต้องการลดตัวถูกลงอย่างฉับพลัน เมื่อท่านตัดสินใจว่าจะรักอะไร รักลูก รักเพื่อน หรือรักหญิง รักชาย ฉับพลันที่คิดเช่นนั้น จะต้องฝึกสมาธิหรือเพ่งพิณิจ หรือต้องทำกรรมฐาน เพื่อให้เกิดวิปัสสนา คราวนี้คงจะเห็นแล้วว่า เรื่องความรักแยกจากวิปัสสนาไม่ได้เสียแล้ว ก็เพราะว่าคนอ่อนแอนั้นรักใคร่ไม่ได้ คนที่จิตใจโล่นั้น ใครจะรักลง และจะรักใคร่ลง อย่างมากมันก็เพียวสะเพวรา ขึ้นรถเมล์ที่รักอีกคนหนึ่ง ลงรถเมล์ที่ รักอีกคนหนึ่ง นี่คือความว่างุ่นของจิต และคนชนิดนั้นก็คือคนที่จิตขาดสมาธิ แล้วจะรักใคร่ไม่ได้ แม้แต่จะรักลูกของตัวเองก็ไม่ได้ เพราะหงุดหงิดขึ้นทุกวัน ลูกจะกลายเป็นเสี้ยนหนามในชีวิตจะเกลียดชังเพื่อนมนุษย์ขึ้นทุกวัน เพราะฉะนั้นความรักจริงนั้นต้องตั้งต้นด้วยสมาธิ ที่นี้คงจะเห็นความสำคัญว่าสมาธิสำคัญไม่ใช่ น้อยเสียแล้ว ก็คือว่าจะเป็นตัวการสำคัญที่จะทำให้เราพบกับรักที่แท้หรือไม่

ดังนั้นอาตมาภาพจะถามท่านว่า ท่านพร้อมแล้วหรือที่จะรักใคร่ ความรักต้องการสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากคือความกล้าหาญ ถ้าชี้ขาดอย่ารักใคร่เลยจะดีกว่า ถ้าจะรัก จงตัดสินใจแล้วรักให้สุดซึ้งหัวใจ เพราะว่าคนที่กล้าหาญเท่านั้น เข้มแข็งเท่านั้น จึงได้รับรสหวานของความรัก เหมือนในคัมภีร์ไบเบิลว่า น้ำผึ้งที่หวานที่สุดต้องซ่อนอยู่ในซากของสิงโต และท่านต้องเป็นแซมซันเท่านั้นจึงจะรักใคร่ได้ หมายความว่าจิตใจต้องเข้มแข็งที่สุด แกร่งที่สุด ถ้าเป็นคนโลเล ไม่อาจที่จะรักใคร่และไม่อาจที่จะผูกพันให้ใครรักตัวเองได้จริง และจะพบแต่ความชอกช้ำเรื่อยไป เพราะฉะนั้นจำเป็นเหลือเกินที่ท่านต้องแสวงหาความรักก่อนที่จะมีคู่รัก ตรงนี้ระวังให้ดี มันจะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุด ที่มันปิดดวงตาของหนุ่มสาวได้ จนกว่าพระธรรมจะมาเปิดดวงตานี้ให้ และเขาจะเริ่มเห็นความรัก เริ่มเข้าใจความรัก คือว่าท่านต้องแสวงหาความรัก ก่อนที่จะพบคู่รัก

อะไรเล่าคือความรัก ท่านมีความพร้อมที่จะรักหรือไม่เล่า จิตใจนี้ มันยังประทุษร้ายตนและท่านหรือไม่ มันยังหงุดหงิดหรือไม่ มันพอทนอะไรได้หรือไม่ เมื่อถูกเหยียดหยาม หรือถูกกระทบกระทั่งมันทนไหวไหม ถ้าทนได้ ต่อจากนั้นแสวงหาคู่รักได้ แต่ถ้าไปแสวงหาคู่รักก่อน จะไม่มีวันพบกับความรัก จะพบแต่เรื่องความเกลียดชัง และคนนั้นจะเกลียดหญิงหรือชาย และเป็นการสร้างปมต่างๆ แก่ชีวิตให้เกลียดมนุษย์ทั้งโลก อยากจะฆ่าคนเสียทั้งโลก อยากจะอยู่คนเดียว ถ้า

เป็นเช่นนั้น ชีวิตนี้น่าสงสารเพราะไปแสวงหาความรักก่อนที่จะพบกับความรัก เพราะฉะนั้นต้อง
แสวงหาความรักและค่อยหาความรัก เมื่อพบความรักแล้ว ไม่มีปัญหาอะไรอีก *เพราะความรักนั้นมัน
ยิ่งใหญ่กว่าความรักนัก เพราะฉะนั้น คนผู้พบความรักแล้วนั้นมีโอกาสที่จะไม่หาความรักอีกเลยในชีวิตนี้
เพราะเขาได้พบกับผู้รักของเขาแล้วยิ่งใหญ่กว่าผู้ในโลกนี้หลายสิบหลายพันเท่า*

ความนี้ท่านจำเป็นจะต้องทำจิตของท่านเต็มก่อน เต็มเปี่ยมก่อน แล้วมันจึงล้นไปสู่ผู้อื่น นั่นจึง
จะเรียกว่าความรัก ความรักจะเป็นความเรียกร้องไม่ได้ เมื่อจิตใจเราพร่อง เราแสวงหาผู้อื่นมาช่วย
เติมให้เต็ม เมื่อเติม มันเพิ่มอหังการ และภาชนะแห่งอหังการที่รองรับน้ำมันขยายออก แล้วมันพร่อง
อีก แล้วมันเรียกร้อง เมื่อเขาเติมให้ มันขยายภาชนะที่รับออก แล้วมันพร่องอีก แล้วใครจะทนท่าน
ได้ เพราะว่าฝ่ายเขาก็ต้องการความเติมให้เต็มเช่นกัน จริงอยู่ใหม่ ๆ อาจจะมี “น้ำตมฝักก็ว่า
หวาน” เหมือนเขาว่าไว้ แต่นานเข้ามันจะกลายเป็นรสขม และมันจะเพิ่มความชิงชังขึ้นมาอย่างไม่
ทันรู้สึกตัว เพราะฉะนั้นต้องทำให้เราเกิดความรักที่เต็มเปี่ยม และมันล้นไปที่คนอื่น ไม่ใช่เพียง
เรียกร้องแสวงหา ซึ่งจะทำให้พร่องเรื่อยไป *การแสวงหาความรักจะทำให้ตัวเองยิ่งพร่อง แต่การ
แสวงหาความรักจะทำให้เต็มเปี่ยมจนล้นไปถึงผู้อื่น*

การที่ล้นไปถึงผู้อื่นนั้น เหมือนดังที่อาตมภาพได้กล่าวแล้วว่า มันต้องหมายถึงการเข้าใจ เห็น
ใจ เพราะฉะนั้นคำพูดที่ว่า ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีทุกข์จึงไม่จริง พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสเช่นนั้น นอกจากว่า
เอาเองหรือนักประพันธ์รุ่นหลังพูดเอาเองเท่านั้น แต่ที่พูดมีความรัก ที่นั่นมีสันติ และที่พูดมีทุกข์ ที่
นั่นจะมีความรักที่แท้จริง คือความเมตตาสงสาร เพราะมันเกิดมีหัวอกอันเดียวกัน เป็นทุกข์ร่วมกัน
เพราะฉะนั้นนักประพันธ์รุ่นหลังพยายามที่จะบิดเบือน หรือเขียนให้เกินความจริงและเข้าใจว่า นี่
เป็นพุทธภาษิตที่ว่า ที่ใดมีรักที่นั่นมีทุกข์ นั้นต้องหมายถึงรักด้วยอำนาจของราคะ หรือรักหรือ
เมตตาด้วยอวิชชาจึงมีทุกข์ แต่ที่พูดมีทุกข์ที่นั่นจะมีความรัก คือเมตตาสงสารเกิดขึ้นและที่ใดมี
ความรักที่นั่นจะมีเมตตา และสันติจะเกิดขึ้น

คราวนี้ขออาตมภาพเลื่อนมาถึงสิ่งที่เรียกว่า สวัสดิคติแห่งความรักหรือทางให้ถึงความมั่นคง
ปลอดภัยแห่งความรัก คำว่า สวัสดิคติจะหมายถึงเครื่องหมายนาซีเป็นอันขาด เครื่องหมายนั้นมัน
อาจจะหมายถึงอำนาจเผด็จการ แม้กระนั้นก็อาจจะนึกได้ ก็คือว่า *ผู้ที่รักได้จริง ต้องเมตตา
กับตัวเอง* สวัสดิคตินั้น ฮิตเลอร์ยืมไปจากเครื่องหมายธรรมจักรรุ่นแรกของพุทธคือเครื่องหมายที่
เป็นรูปโค้ง ไม่ใช่หักเหลี่ยม แต่มันโค้งเป็นตัว s กลับข้างไขว้กันอยู่ อย่างนั้นเรียกว่าสวัสดิคติ เป็น
เครื่องหมายธรรมจักรรุ่นแรกที่สุดและเขามักจะเขียนไว้ที่หน้าอก ที่อุรังคประเทศของพระพุทธองค์
ในพระพุทธรูปมหายาน หมายถึงลักษณะของมหาบุรุษที่เป็นยอดนักรัก เพราะฉะนั้นเองสวัสดิคติ
แห่งความรักนั้น จะต้องได้แก่คุณค่าเหล่านี้ ก็คือ *สุทธิ* เป็นอันแรก หัวใจอันแรกของสวัสดิคติ แล้วก็
ปัญญา เมตตา ขันติ

ผู้ที่รักได้จริงต้องมีความบริสุทธิ์ใจเข้าหากันและกัน ไม่ใช่ปิดบังซึ่งกันและกัน เดี่ยวนี้หญิงชายเมื่อรักกัน เขาปกปิดความชั่วของเขา เสนอแต่สินค้าดี ๆ เพื่อล่อหลอกให้รักกัน แล้วนานเข้า สินค้าเลวค่อย ๆ โผล่ออกมา แล้วดีค่อย ๆ หดไป แล้วมันกลายเป็นความเกลียด มันยิ่งสมน้ำหน้า เพราะว่าได้หลอกลวงกันและกัน เพราะความรักเช่นนั้นไม่ใช่ความรัก แต่ความรักจริงนั้นต้องบริสุทธิ์ ต้องสารภาพถึงความเลวของตัวเอง แม้ว่าความรักระหว่างหญิงชายก็ดีหรือเพื่อนก็ดี เราต้องยอมรับเถิดว่า คนที่แสวงหาคู่รักนั้นคือคนอ่อนแอ เพราะถ้ามีความรัก เขาไม่จำเป็นต้องมีคู่รัก เพราะเขามีความรักเสียแล้ว และความรักมีความเข้มแข็งและยิ่งใหญ่ แต่ผู้ต้องการคู่รักคือคนอ่อนแอ จึงยอมรับเอาอดีตหรือดีไปเลย เมื่อเป็นเช่นนี้ เราต้องยอมรับว่า เมื่อเราแต่งงานนี้ เพราะว่าเราเหงาขึ้นมา และเราอ่อนแอ ต้องการหาใครมาช่วยเรา เพราะฉะนั้นเมื่อเราเสนอสินค้าดี ๆ ออกไป ปกปิดของเลวไว้ วันหนึ่งมันจะโผล่ออกมา เพราะฉะนั้นยอมรับว่าตัวเองอ่อนแอ รับผิดชอบต่อความเลวของตัวเองออกให้เร็วด่วน ฉันไม่ดีอย่างนี้ ๆ เธอจะซื้อสินค้านี้หรือไม่ เมื่อเป็นเช่นนั้นความรักจึงอาจจะเกิดขึ้นได้ คือมันสงสารและเข้าใจ นี่คือเงื่อนไขของผู้ที่จะรักคู่รัก

สวัสดิภาวะแห่งความรักต้องตั้งต้นด้วยสุทธิ ความบริสุทธิ์ใจ สุทธิไปถึงความจริงใจ เข้าหากันเปิดเผย ฉันเป็นคนอ่อนแออย่างไร ชี้ขาดอย่างไร ช่วยฉันด้วย แม้ความสัมพันธ์ระหว่างฆราวาสและบรรพชิต ส่วนใหญ่ฆราวาสทั่วไป ขอภัยต้องขอประณามคนในกรุงเทพ ฯ หน่อย แต่ไม่ใช่ทุกคน ไปหาบรรพชิตในฐานะที่จะชม หรือเบ่ง ไม่ไปในฐานะที่รับทุกชั่วที่กำลังมีอะไรที่เป็นปัญหาเจ็บแสบที่สุด จริงอยู่ที่ทางและสถานที่ในสังคมของเราอาจจะดูเข้มแข็ง แต่ที่จริงเราอาจจะมีอะไรอยู่ลึกๆ ถ้าไปในลักษณะที่จริงใจเช่นนั้น ผู้นั้นเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจที่เข้าไป และคนเช่นนั้นท่านผู้รู้เรียกว่าเป็นคนซื่อตรงเปิดเผย ซึ่งจะต้องได้รับรสแห่งพระธรรมโดยแน่แท้ แต่เสมอไปแล้วตรงกันข้าม ไปเพื่อหาพรรคพวกคือให้พระสนับสนุนอหังการของตัวเอง เมื่ออยู่ที่บ้านทะเลาะกับสามี ไปคุยกับพระดีกว่า พระยอให้ฟัง ตลกให้ฟัง ก็สบายใจกลับมา นี่เป็นความบริสุทธิ์ที่ไม่สะอาด ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสพระพุทธภาษิตที่น่าสนใจว่า ธมฺมํ สุจฺริตํ จเร ทานํทังหลายจงประพฤติธรรมให้บริสุทธิ์ด้วย ประพฤติแล้วยังบอกว่าให้บริสุทธิ์ด้วย ให้สุจริตด้วย เพราะว่า ประพฤติธรรมไม่บริสุทธิ์ไม่สุจริตก็มี

สวัสดิภาวะอันที่สองก็คือ **ปัญญา** ผู้ที่บริสุทธิ์ใจและเปิดเผยตัวเองได้นั้น ผู้ทำต้องมีปัญญา คนปัญญาทราชมยอมปกปิดกิเลสของตัวเองไว้และพอกพูนมันเสมอไป เพราะหวาดกลัวว่าเขาจะไม่รักเรา ความกลัวว่าเขาจะไม่รักเรานั้นคือคนไม่รู้ ก็คือคนที่พยายามปกป้องตัวเอง **ผู้ที่ไม่กลัวว่าเขาไม่รัก เพราะเขาเห็นยังมีสิ่งหนึ่งรัก** เขาศรัทธาในบุคคลที่ควรจะรักได้เท่านั้น มนุษย์นี้รักกันได้ด้วยธาตุ เพราะฉะนั้นถ้าจะถามแย้งขึ้นมาตรงนี้ว่า เราจะแสวงหาคู่รักอย่างไร อาตมภาพจะบอกว่าอย่าแสวงหาเลยเพราะมันจะพลาดทันที เพราะอะไรเล่า เพราะตาของเรานี้มันไวใจตัวเองไม่ได้ มันชอบดู ชอบแสวงหาของสวย สักเดี๋ยวมันจะรักหญิงที่สวย และชายที่รูปร่าง เพราะฉะนั้นถ้า

แสวงหา มันต้องแสวงหาด้วยอำนาจของกามราคะ ด้วยกิเลส เมื่อเป็นเช่นนั้น มักจะปกปิดความชั่วของตัว ฝ่ายโน้นก็ปกปิด มันจึงลวงกัน แล้วถ้ารักกันด้วยอำนาจของการแสวงหาซึ่งกันและกันนี้แล้ว จะถูกลวงโดยไม่ทันรู้สึกตัว

เพราะฉะนั้นถ้าท่านทั้งหลายถามภาวภาพว่า เราจะแสวงหาความรักอย่างไร ขอตอบว่า อย่าแสวงหา แต่จงประพฤติตนให้เป็นผู้ถูกแสวงหาเถิด จะไม่มีวันพลาด นั่นก็คือว่า เมื่อตัวเองประพฤติสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่ พึงแสวงหาความรักในธรรมให้แน่นแฟ้นที่สุด ซึ่งคนทั้งหลายอาจจะหาว่าเป็นคนศรี ขอบอกภัยใช้คำของเด็กหนุ่มสาวสมัยนี้ ก็คือหาว่ามันเป็นคนเซย เมื่อเป็นเช่นนั้นพระธรรมจะเป็นรั้วป้องกันไม่ให้ย้ายเข้าย้ายไถงมันรักได้ ประหนึ่งว่าท่านทั้งหลายประสงค์จะจับปลาตัวที่ท่านประสงค์ ไม่อยากให้ปลาตัวโต ๆ ที่เขี้ยวแหลมๆ ดุดันเข้ามา จงชิงตาข่ายที่ตาถึยิบ และพอให้ปลาตัวที่ประสงค์เข้ามาได้ และตัวที่เราไม่ประสงค์จะให้เข้า มันก็เข้ามาไม่ได้

เพราะว่าคนนี่มันคบกันด้วยธาตุ พระพุทธองค์ท่านตรัสเช่นนั้น ผู้ที่ทรงสุดจะตามหลังพระอานนท์ ผู้รักปัญญาจะตามหลังพระสารีบุตร ผู้รักสมาธิจะตามหลังพระอนุรุทธ ผู้ทรงวินัยจะตามหลังพระอุบาลี ส่วนภิกษุลามกจะตามมหาหลังพระเทวทัต ก็หมายความว่า สัตว์ทั้งหลายมันคบกันด้วยธาตุ เพราะฉะนั้นบรรพบุรุษของเรา เมื่อจะแต่งงานลูกสาว ลูกบ่าวของเขา เขาจะต้องสมพงศ์ธาตุก่อน แต่ว่าเรื่องโหราศาสตร์นั้นอีกเรื่องหนึ่ง ส่วนเรื่องสมพงศ์ธาตุนี้ถูกต้อง เช่นเขามีว่าคนนี้เป็นธาตุไม้จอมเขา ผู้หญิงคนนี้เป็นหินธาตุ ธาตุต่ำ หยาบคายดูจนางยักชิดี ชายคนนี้เป็นปถวี ธาตุประณีตดุจเทวดา ฉะนั้นอยู่ด้วยกันไม่ได้ เดี่ยวทะเลาะกัน เขาต้องสมพงศ์ธาตุ คือรู้ว่าทำอย่างไรมันจึงจะเข้ากันได้ พอไปกันได้ ด้วยเหตุนี้ก่อนที่เขาจะแต่งงานลูกสาว เขาต้องส่งคนไปแอบฟังผู้หญิงตำน้ำพริก ถ้ามันตำด้วยจิตที่ไม่ค่อยว่างเท่าไรแล้ว มันก็ขึ้นกับอารมณ์ พริกกระเด็นเข้าตาบ้าง มันยิ่งโมโหใหญ่ แล้วเสียงตำมันจะไม่เป็นสำ หรือเขาจะต้องส่งคนไปดูผู้หญิงตากผ้านุ่งเมื่อชายผ้า ๒ ชายทับสนิทเสมอกัน ก็ตัดสินได้ว่า หญิงคนนั้นประณีต ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว พออาบน้ำเสร็จ ชักโครม ๆ แล้วเหวี่ยงขึ้นราวไปเลย ถ้าอย่างนั้น หญิงนั้นหยาบ เมื่อสมพงศ์ธาตุจะต้องคำนึงถึงจริตนิสัยนี้ขึ้นมา อย่าทำเล่นกับบรรพบุรุษของเราเป็นอันขาด เขาเคยทำให้ชีวิตคู่ประสบความล้มเหลวมากต่อมากแล้ว ในขณะที่ปรัชญาไม่อาจช่วยได้เท่าไรนัก

ด้วยเหตุนี้การแสวงหาความรักที่ดีที่สุดจึงอย่าแสวงหา จงประพฤติตนให้เห็นผู้ถูกแสวงหา เพราะผู้ที่มีธาตุเหมือนกันเท่านั้นจะเล็ดลอดเข้ามาโดยสมัคร ถ้าท่านจะย่อนถามว่า ถ้าในโลกนี้มันเกิดมีแต่ย้ายเข้าย้ายไถงแล้ว เราไม่ตายหรือ อยู่คนเดียวเปลี่ยวจนตาย ข้อนี้อย่าได้กลัวเลย ถ้าพลาดจากความรักในโลกนี้ จะได้รับชั้นสวรรค์ คือแต่งงานกับพระธรรมเจ้า นี้ไม่ใช่คำพูดเล่น หรือโฆษณาชวนเชื่อ แต่มันเป็นเรื่องจริงที่ว่า ถ้าประพฤติธรรมเข้าไป มันจะได้เห็นความรัก ไม่ใช่ได้รักอะไร หรือเรียกว่า *มันรู้สึกถึงความอบอุ่นที่ธรรมชาตินี้อภิบาลชีวิตอยู่* คือพระผู้เป็นเจ้าของที่คุ้มครองสรรพสัตว์นี้ อยู่ ส่วนชีวิตคู่มันเป็นเพียงวิกฤตการณ์ที่เราว่าเหว และอ่อนแอเท่านั้น โปรดอย่าปากแข็งเป็นอัน

ขาด เดี่ยวจะมีการประณามว่าพวกที่ไม่มีคู่เป็นพวกอุงุ่นเปรี้ยว แบบสุนัขจิ้งจอกตัวหนึ่งกินอุงุ่นที่อยู่สูงไม่ได้ ก็เลยด่าประณามว่าอุงุ่นเปรี้ยว แล้วทำที่เป็นมะนาวหวานอะไรทำนองนั้นขึ้นมาอีก

ที่นี้ขอมาถึงสวัสดิภิกษุอันที่สาม **ขันติ** คู่รักทั้งหลายจำเป็นต้องทน ไม่ว่าจะรักหญิง รักชาย หรือรักพระธรรมเจ้า ต้องอดกลั้นอดทน ถึงขนาดน้ำตาไหล ขันติ และโสร็จจะเห็นธรรมที่งามที่สุด ไม่มีใครสนใจสิ่งนี้ และเพราะบางคนนั้นมีความอดทน แต่มันอดทนแบบกักกรามอยู่ข้างใน มันยึดอัดๆ มันเฉยจริง แต่มันเฉยแบบได้ยินเสียงขบเขี้ยวเคี้ยวกรามอยู่ข้างใน แต่ความอดทนหรือขันติในที่นี้ต้องหมายถึงอดทนอย่างสงบเสถียรอยู่ข้างใน มันพร้อมที่จะให้อภัย ก็คือมันต้องมี **เมตตา** คืออันที่สี่ของสวัสดิภิกษุแห่งความรัก

สุทธิ ปัญญา เมตตา ขันติ คือธงชัย หรือผ้าประเจียดประจำคู่รักทั้งหลายในโลกนี้ อย่ามัวไปหาตะกรุด อย่ามัวไปหาอาจารย์ลงเส้นหย้าแฝด สะเดาะเคราะห์ อย่ามัวไปหาเมตตามหานิยมที่ไหนอะไรต่อมิอะไรที่เป็นเรื่องเหลวไหลเลย ชักธงแห่งสวัสดิภิกษุแห่งความรักขึ้นในครอบครัว ในชีวิตคู่ ในมิตรไมตรีระหว่างเพื่อน ในระหว่างลูก ระหว่างสามี ในครอบครัวหรือในสังคมขึ้นเถิด นึกถึงสวัสดิภิกษุที่ประกอบไปด้วยสุทธิ ปัญญาเมตตา ขันติ เมื่อเราต้องการความบริสุทธิ์ใจ ก็ต้องมีปัญญา ปัญญาเท่านั้นจะทำให้บริสุทธิ์ ปัญญาเท่านั้นทำให้อดทนได้อย่างสงบเสถียร และผู้สงบเสถียรยอมภัยแล้วเท่านั้นจึงเมตตาได้จริง ผิดจากนี้แล้วเป็นเพียงเมตตาของท่าทาง ซึ่งเราจำเป็นต้องมีเหมือนกัน เพราะอยู่ดี ๆ จะให้เมตตาถึงที่สุดเลยทำไม่ได้ จึงจำเป็นต้องเมตตาทั้งข้างนอกและรอรวันผลออกจากข้างในด้วย

เมตตาที่แท้จริงต้องอุปมาเหมือนอาการบานออกของดอกมะลิ ซึ่งเราจะจับฉีกมันไม่ได้ อย่างนั้นไม่เรียกว่าบาน จริงอยู่เราอาจทำให้ดอกบัวหรือดอกมะลิบานได้ ซึ่งอุปมาด้วยการพยายามที่จะเมตตา ทำได้ **แต่เมตตาแท้จริงต้องเป็นอำนาจเบ่งบานของมันเอง มันเห็นไปเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นแหละจึงเรียกมันว่าความรัก เพราะมันไม่ได้ถูกบังคับบีบคนให้รัก และมันจะไม่เกลียดผู้ที่ไม่รักตอบตัว** เดียวนี้เราพบว่า ฉันรักเธอตราบที่เธอยังชื่อสัตย์ต่อฉัน วันไหนฉันจับได้ว่าเธอไม่รัก ฉันจะเชือดคอเธอ นี่ไม่ใช่ความรักมันเป็นอาการของคนทีคลั่งอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง หนึ่งตัวกู-ของกู เป็นการเสริมอัตสมิมานะของตัวเอง แก่งแย่งมือหญิงที่น่าสงสารหรือชายผู้นำสงสารนั้นเสริมตัวเองแล้วก็ให้เกียรติว่า นี่สามีของดิฉัน นี่ศรีภรรยาของผมน มันไม่ใช่ความรัก เพราะฉะนั้น เราจึงต้องแสวงหาความรักให้พบเสียก่อนคือความพร้อมที่จะรักใคร ๆ ได้จริงแล้วจึงจะรักได้.

คราวนี้ขอให้เอาตมภาพเลื่อนมาถึง สิ่งที่สำคัญขึ้นไปกว่านั้นอีกสักเล็กน้อย เวลาได้ล่องเลยมากพอแต่มันยังไม่จบกระแสความ เพราะเรื่องราวของความรักนี้มันต้องการเวลา และผู้ที่รักจริงนั้น ไม่คำนึงถึงกาละ เหมือนดังที่หญิงชายไปนั่งรอคู่รักของตัวเอง ดึกคืนเที่ยงคืนตาสว่าง แต่หากแต่งงานแล้วแม้สัก ๕ นาทีก็ชักกรอไม่ค่อยจะได้ เพราะขณะที่อยู่ในความรัก กาละไม่ปรากฏ ไม่มี

ความหมาย แต่ในความเกลียด ๒ นาที ๑ นาที หนึ่งไม่ไหว เสียงจะกระชอกกระชากขึ้นมาทันที เพราะฉะนั้นถ้าท่านทั้งหลายจะอดทนฟังต่อไป ก็ได้โปรดทำให้ดี ถึงเรื่องราวที่จะหวนมาถึงเรื่องสำคัญที่สุดของเรื่องราวของความรัก

ได้ตั้งต้นไว้แล้ว ความรักต้องผ่านทางความงาม และความงามนั้นต้องผ่านทางความเข้าใจ ธรรมชาติแวดล้อม และธรรมชาตินั้นก็ไม่ได้หมายถึงเพียงปรากฏการณ์ที่ตาเห็น เช่น แสงแดดอ่อน น้ำค้าง มันต้องหมายถึงเห็นสัจจะในธรรมชาติ สัจจะของธรรมชาติ ก็คือ สัจจะแห่งความแปรเปลี่ยนอยู่ณวินาที คือเปลี่ยนอยู่เรื่อย นั่นคือกฎแห่ง *อิทัปปัจจยตา* เป็นสิ่งที่เราไม่อาจไปตัดแปลงหรือไปแทรกแซงมันได้ คือมันต้องเป็นเช่นนั้น ไม่อาจเป็นอื่น เมื่อเห็นอยู่เช่นนั้น มันจึงจะเกิดอาการปล่อยวาง เมื่อปล่อยวาง จะเริ่มเห็นความงามของทั้งสิ่งสกปรกและสะอาด บางทีคำว่า งามของสกปรกสะอาดนี้ท่านอาจจะงง แต่ในวันแห่งการปล่อยวางนั้นชายทุกคน หญิงทุกคนงามทั้งนั้น มันมีอะไรที่เป็นทิพยลักษณะหรือ Divinity ในตัวของทุกๆ สิ่ง หญิงทุกคนงามตามธรรมชาติ ชายทุกคนงามตามธรรมชาติ ไม่ว่าที่เราเรียกกันว่าเขาชี้เขี้ยวขวานขนาดไหน เพราะว่ามันงามมาจากตาข้างในที่ดูสิ่งนั้น ไม่ได้งามที่ตัวของมันเอง

ขอให้ท่านทั้งหลายสังเกต วันไหนที่ท่านกลุ่มใจ อาหารที่อร่อยกลับไม่อร่อย ภาพที่น่าชื่นชมกลับไม่ชื่นชม เพราะข้างในมันติดขัดอยู่ แต่พอวันไหนมันปลอดโปร่ง กินข้าวอร่อยดี อยู่ที่ไหนก็สบายดี หรือเดินที่สนามหลวง เขากำลังเดินขบวน ก็สบายดี ไม่เห็นจะต้องเดือดร้อนนู่นวายอะไร เพราะฉะนั้น *มันต้องเกิดที่จิตใจ แล้วมันจะเห็นความงาม และความงามนี้ต้องผ่านมาทางปัญญา และปัญญานี้ต้องรู้เห็นกฎเฉียบขาดของธรรมชาติ* เมื่อเป็นเช่นนั้นแหละ ผู้ที่เห็นความงามเช่นนี้จะพินิจคำตอบคำถามของเซคสเปียร์ ที่ว่า ความรักมันเกิดได้ที่ไหน เมื่อไร มันเกิดที่มันสมอง หรือเกิดที่จิตกันแน่ ซึ่งก็คงจะมีว่า

๐ เมื่อนั้น	รจนานารีมีศักดิ์
เทพไทอุปกัณฑ์นำซัก	นางลักษณพิศเงาะเจาะจง
นางเห็นรูปสุวรรณอยู่ชั้นใน	เอารูปเงาะสวมไว้ให้คนหลง
ใครใครไม่อาจเห็นรูปทรง	พระเป็นทองทั้งองค์อร่ามตา ฯ

นี่ไม่ใช่เพียงแค่อยกขึ้นมาฟังเพลิน ๆ เพราะเหตุเท่านั้น แต่วรรณกรรมเรื่องสุวรรณสังข์ชาดก พระภิกษุชาวเหนือแต่งไว้เป็นปฤศนารธรรม จะขอให้ฟังว่าหกธิดาที่มันสมัครสโมสรโยนมาลัยไป คล้องหกเขยนั้นคืออายตนะภายในกับภายนอก ที่มันสมัครสโมสรกันและกัน คือตากับรูป หูกับเสียง จมูกกับกลิ่น ลิ้นกับรส ผิวนสัมผัสกับสิ่งที่มาสัมผัส และจิตที่เข้ามากระทบกับธัมมารมณ อายตนะเหล่านี้ไม่อาจที่จะเห็นความงามของธรรมชาติหรือสัจจะของธรรมชาติได้ เป็นเพียงปรากฏการณ์ สัจจะอยู่นอกเหนืออายตนะเหล่านี้ มันต้องเป็นตาที่เจ็ด คือนางคันธาหรือรจนานารี

เพราะฉะนั้น เมื่อรจนามันเห็นเจ้าเงาะ คือปรากฏการณ์ที่น่าเกลียดซึ่งถูกกำหนดเห็นเป็นความทุกข์สำหรับคนธรรมดา ไม่เห็นความดับทุกข์ ซึ่งเมื่อเห็นก็รู้สึกว่ามันทิ่มแทงเราถึงขนาดนี้ทำไมชีวิตในโลกนี้ มันเจ็บปวดขนาดนี้ แต่ *ในท่ามกลางความทุกข์มันซ่อนความดับทุกข์ไว้ ท่ามกลางไฟมันซ่อนความเย็นไว้ใต้นั้น* เพราะฉะนั้นเองผู้ที่มาถึงปากทางแห่งพระธรรม คือนางคันธา ธรรมจักษุ คือตาที่เจ็ดหรือเรียกว่าตาทายณะ ผู้ที่เห็นพระธรรมเจ้านั้นจะเริ่มเห็นความงามที่ซ่อนอยู่ในความไม่งาม เพราะฉะนั้นเองอาตมาจึงได้กล่าวแล้วว่า

๐ เมื่อนั้น	รจนานารีมีศกดิ์
เทพไทอุปถัมภ์นำชัก	นงลักษณ์พิศเงาะเงาะจง
นางเห็นรูปสุวรรณอยู่ชั้นใน	เอารูปเงาะสวมไว้ให้คนหลง
ใครใครไม่อาจเห็นรูปทรง	พระเป็นทองทั้งองค์อร่ามตา ฯ

ความทุกข์ที่เราเห็นนั้นเหมือนนั้นเจ้าเงาะ แล้วเราเกลียด เราไม่ชอบ แต่ถ้าผู้ใดฟังให้ดีจะพบว่าความดับทุกข์ มันซ่อนอยู่ในความทุกข์ ประหนึ่งว่าเราเอามือเหย่งไปในน้ำร้อน เมื่อเราดึงออก มันเริ่มเย็น ๆ ๆ และความเย็นนี้มันเกิดจากความร้อน ผู้ใดมีทุกข์มาก จงอดทนเถิด เขาจะพบกับความเย็นมาก ผู้ใดเศร้าโศก เขากำลังจะเข้มแข็งในวันหนึ่ง เหมือนดังที่วีเกอ์ได้ กล่าวว่า ผู้ใดไม่เคยตื่นอยู่เดียวดาย คร่ำครวญ เพราะความหงอยเหงาแล้ว ผู้นั้นจะไม่มีวันจะรู้จักพลังของพระเจ้าเป็นเจ้าของได้เลย เพราะฉะนั้นจงอำนวยการให้คนที่กำลังเศร้าโศก แต่สำหรับคนที่ตีปีกว่า เขาจะไม่มีวันรู้จักกับความรัก เพราะฉะนั้นหนุ่มสาวที่เศร้าโศกทั้งหลาย ขอให้มีความหวังเถาะว่า ยังมีสิ่งหนึ่งที่จะมาช่วยชีวิตท่านทั้งหลาย ก็คือจะได้เห็นความรัก จะได้เป็นรจนาจะได้วิวาทกับพระเจ้า คือสิ่งที่มีซ่อนอยู่ในความทุกข์นี้ คือความดับทุกข์ซึ่งเป็นสิ่งทีอภิบาลชีวิตทุก ๆ ชีวิต อยู่ทุกค่าคืน ขอให้สังเกตเมื่อเราอนหลับให้ดี สิ่งนี้จะอภิบาล ถ้าสิ่งนี้ไม่มี มนุษย์ต้องตายหมด ถ้ามนุษย์นี้มันฟุ้งอยู่ทั้งวันทั้งคืน เดียวก็ตาย แต่สิ่งนี้มันอภิบาลอยู่ในทุก ๆ สิ่ง ด้วยเหตุนี้ จะพอเพียงหรือไม่ก็ไม่ทราบ จะลงกันได้หรือคำตอบของท่านกวี ที่รัชกาลที่ ๖ ทรงแปลไว้ว่า

๐ ตอบเอ๋ยตอบถ้อย	เกิดเมื่อเห็นน้องน้อยอย่างสงสัย
ตาประสบตารักสมครไชร้	เหมือนหนึ่งให้อาหารสำราญครัน
แต่ถ้าแม่สายใจไม่สมคร	เหมือนฆ่ารักเสียแรกเกิดยอมอาสัจญ
ได้แต่ชวนเพื่อนยามาพร้อมกัน	ร้องรำพันสงสารรักหนักหนาเอย ฯ

นั่นก็คือ *ความรักแท้เกิดเมื่อเห็นธรรมะ ตาต่อตาประสบกับพระธรรม และสิ่งที่ถนอมกลม่อมเกลี้ยงเกลี้ยงรักนี้ไว้ก็คือความรักธรรมะ* ธรรมนันทิ คือ ความเพลิดเพลินในธรรมะนั้นเอง

ในการประพฤติปฏิบัติธรรมนั้นจะต้องกระทำจนเห็น *อสังขตธรรม ที่ซ่อนอยู่ ในสังขตธรรม* อสังขต นั้นหมายถึงความสงบเย็น หรือความดับทุกข์ คือ นิพพานเท่านั้น วรรณคดีไทยเหล่านี้ซ่อนปัญหาไปเกือบทุกเรื่องในปัญญาสชาดกและได้ถูกแปลงให้เป็นวรรณศิลป์อย่างเดียว ให้เหลือแต่รสของวรรณศิลป์ ไม่มีธรรมรส ซึ่งอันนี้เป็นเรื่องจะเรียกว่าเสียหายก็ได้ แล้วแต่ท่านผู้คงแก่เรียนจะคิด แต่สำหรับอาตมภาพเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องเสียหาย มากกว่าได้ประโยชน์ เพราะว่าสิ่งที่เรียกว่าธรรมรส มันไม่อาจเทียบกับสิ่งที่เรียกว่า วรรณศิลป์ หรือสุนทรียรสเลย สิ่งหนึ่งมันปลอมประโลมเหมือนเอาแอลกอฮอล์มาทาผิวให้เย็นๆ อีกสิ่งหนึ่งมันเอาหนองออก ซึ่งจะทำให้หาย และวรรณกรรมชนิดนี้เท่านั้นที่เป็นมหาวิทยาลัยของชาวบ้าน เป็นวิถีทางของชาวบ้านในอดีต จนถึงขนาดเขียนไว้ตามผนังโบสถ์เกือบทุกวัดทางภาคเหนือ เช่นวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน และทุกๆ แห่งทางเหนือ ถ้าเป็นนิทานประเภทไร้สาระแล้ว เขาคงไม่เขียนขึ้นเป็นผนังโบสถ์ อันเป็นสถานศักดิ์สิทธิ์ดอก ต่อมาภายหลังได้ลดรูปลงมาเป็นนิทาน แล้วเข้าใจกันว่า หญิงสูงศักดิ์เช่นนางรจนา นี้ เรียกหญิงสูงศักดิ์ ไปหลงรักชายรูปชั่วตัวดำ ไม่ฟังคำของพ่อแม่ อย่างนี้ไร้สาระ ที่จะเขียนไว้บนผนัง ซึ่งชาวบ้านจะต้องไปเรียนกันทุกวัน ๆ หากท้องเรื่องเช่นนี้จะเอามาเล่ากันทำไมให้เสียเวลา

ในที่สุดอาตมภาพก็มาถึงบทสรุปว่า คู่รักทั้งหลาย หรือผู้ที่ยังไม่มีคู่รักก็ตามใจ จงแสวงหาผู้รักของท่านเถิด ผู้รักของท่านจะทำให้ความรักในโลกนี้เกิดสันติ และเพื่อที่จะได้วิวาหร์ครั้งสุดท้าย ผู้รักคือพระธรรมนี่จะถูกรังเกียจถ้าไม่รู้จัก เหมือนเรารังเกียจผู้ทางโลก ที่มาแย่งความรักของเราไป เพราะว่าพระธรรมนั้นจะมาแย่งชิงความรักของเรา ในภรรยาและสามีของเรา ดังที่พระคริสต์ตรัสว่า เรามาเพื่อให้พ่อแยกจากลูก เรามาเพื่อให้พี่แยกจากน้องเรามาเพื่อให้แม่กับลูกของตัวเองแตกคอกัน เพราะถ้าแม่สนใจธรรมะ ลูกจะไม่เห็นด้วย ถ้าลูกเข้าใจธรรมะ แม่จะไม่เห็นด้วย เพราะทั้งแม่ทั้งลูกประสงค์จะกอดคอกันจมอยู่ในทะเลวนแห่งวิภังขารนี้ ด้วยเหตุนี้ท่านจงแสวงหาผู้ของตัวเองให้ทันกาล ถ้าผู้ทางโลกนั้นน่าเกลียดมาก แต่ผู้ทางธรรมก็น่าเกลียดใช้น้อยสำหรับผู้ที่ไม่รู้จักธรรมะ แต่ผู้ที่แสวงหาธรรมะ ผู้นั้นกำลังแสวงหาผู้ จงรีบหาผู้ ของท่านแล้วเป็นผู้ ร่วมกันอยู่ด้วยเหตุฉะนั้นขอให้ท่านทั้งหลายจงแสวงหาพระธรรมเจ้าผู้อภิบาล ซึ่งเป็นผู้รักของคู่รักทุกคน และท่านทั้งหลายจะไม่เห็นเพียงผู้ จะได้เห็นความรัก ความอภิบาลของพระธรรม *เพราะฉะนั้นทุกคำคำคืนทุกขณะ จงเปิดหน้าต่าง รอผู้รักของท่านไว้ เปิดหน้าต่างของใจนี้ไว้รอให้ดี เมื่อมันโปร่งขึ้น ผู้รักของท่านจะปรากฏ คือจิตมันว่างลงจากอหังการ มมังการ เปิดประตูหน้าต่างนี้ให้ดี สิ่งนั้นจะปรากฏขึ้น แล้วจะเห็นพระองค์ จะเห็นพระธรรมเจ้าที่อภิบาลชีวิตอยู่ และเมื่อท่านจากไปเสีย จิตมันวุ่นขึ้นอีก จงกระหายถึงพระองค์ จงกระหายความรักชนิดนั้น ผู้ใดกระหาย ผู้นั้นจะได้เต็มให้เต็ม ผู้ใดชิงชังพระองค์ ผู้นำจะพร่องเรื่อยไป จนกระทั่งตายไปแต่ผู้ใดกระหายรักในผู้รักเช่นนั้น ก็จงเปิดใจให้โล่ง และในที่สุดพระองค์พระธรรมเจ้าจะเข้ามาบรรจ ให้เต็มในใจของคู่รักทั้งหลายในโลกนี้*

ขออำนวยการให้ท่านทั้งหลาย ประสบสุขรักของท่านจงทุก ๆ ขณะประสบสันติสุขทุกทีพาราตรี นับตั้งแต่บัดนี้ จนนตราบเท่าเข้าสู่การวิหาอันถาวรเด็ดขาดสิ้นเชิง คือพระนิพพานเถิด ขอให้สวัสดิ

ชีวิตกับความรัก ภาคคำถาม - คำตอบ

(รวบรวมบรรยายโดย เขมานันทะ)

ถาม เรื่อง กากี สอนอะไรไว้

ตอบ ท่านทั้งหลายโปรดทำในใจให้ดี วรรณกรรมหรือวรรณคดีทั้งหลายนั้นที่เป็นวรรณคดีทางโลก ๆ เขาต้องการสลักชนิดหนึ่ง เรื่อง กากี นั้นเราไม่แน่ใจว่าคนเขียนประสงค์อะไร แต่ถ้าคิดว่าเป็นเรื่องส่งเสริมให้หญิงเป็นคนชั่วแล้ว เราต้องให้ความยุติธรรมต่อผู้แต่งไม่มากนักน้อย แม้เรื่องนางวันทองหรือเรื่องอะไรก็ตาม มันขึ้นกับผู้วินิจฉัย หรือแม้แต่หนังสือเรื่องโรมิโอจูเลียตหรือเรื่องลิลิตพระลอ อะไรก็ตาม มันขึ้นกับว่าเราจะวินิจฉัยกันแง่ไหน

สำหรับ **กากี** เราจะมองในแง่ของความสำสอนก็ได้ หรือเรื่องหนังสือที่เรียกว่ากามสูตรของโยคีคนหนึ่งที่ตั้งไว้ จะมองในแง่ที่ต้องการให้คนตกต่ำก็ได้ แต่ถ้ามองอีกแง่หนึ่ง ก็คือเขาต้องการให้ผ่านเรื่องกามารมณ์อย่างถูกต้องด้วยวิธีการของศาสนา เพื่อไม่จมปลักอยู่ในนั้นและรีบด่วนข้ามพ้นไป ส่วนที่ประสงค์ทางลัด ก็ไม่ประสงค์เช่นนั้นจัดการเข้าไปที่ข้างใน เพราะว่ากามไม่ได้หมายถึงวัตถุตาม พระพุทธเจ้าตรัสว่า น เต กามานิ จิตฺวานิ โลก อารมณ์อันเห็นที่จิตทั้งหลายในโลกนี้ไม่ใช่กาม แต่ สงกบุปราโค บุริสสุส กามิ จิตที่ดำริ เพราะกำหนดนั้นคือกาม โดยเหตุนี้ บางคนชอบคุยโวว่า ประสบการณ์ทางโลกมาก ๆ จึงจะรู้ทางธรรม นี่เป็นคนโง่พูด เช่นบอกว่าเราต้องชกโชนในเรื่องกามารมณ์ ในเรื่องอะไรต่ออะไรอย่างพระพุทธองค์เป็นต้น ยังจะโกหกใส่พระพุทธองค์เสียอีก เพื่อสนับสนุนความเขลาของตัวเอง เช่น บอกว่าเราต้องมีประสบการณ์เรื่องชีวิต เรื่องกามารมณ์ เรื่องอะไร ๆ ให้มาก เพื่อจะได้รู้ทางธรรม นี่ไม่จริง เพราะว่าตัวประสบการณ์แท้คือประสบการณ์ของจิตที่มันดำริด้วยอำนาจของความกำหนด และสิ่งนี้เรียกว่ากาม เมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้าจะจับได้ที่นั้นเป็นอันว่าผ่านประสบการณ์ทุกวัน และลึกถึงต้นตอของมันด้วย เพราะเหตุนี้บรรพชิตผู้แสวงหาทางรอดจะรู้เรื่องกามมากกว่าชาวบ้าน

ที่นี้เรื่อง **กากี** นั้น ผู้ประสงค์แต่งเพื่ออะไร อาตมาไม่ทราบได้ แต่ถ้าวินิจฉัยในแง่ของจริยธรรมหรือศีลธรรมแล้ว ก็ถือว่าเป็นการแต่งชนิดที่เสี่ยงหรือทำทนายต่อศีลธรรมอยู่ เช่นเดียวกับ **ลิลิตพระลอ** จริงอยู่ลิลิตพระลอนั้นไพเราะในแง่วรรณศิลป์ หรือในแง่

สุนทรียะมีอารมณ์สะท้อนประจักษ์เรื่องโรเมโอจูเลียตของเชคส์เปียร์ แต่ดูให้ดี ถ้าเราดูบท
สุดท้ายเขาจะชี้โทษแห่งกามให้เห็น ในโรเมโอจูเลียต ๒ ตระกูลทั้งฝ่ายชายและหญิงนั้น
ฆ่ากันตายหมดสิ้น เพราะลัทธิความรักของโรเมโอและจูเลียต หรือความรักของพระเพื่อน
พระแพงที่มีต่อพระลอบ ทำให้ทั้งสามถูกธนูจันลัมไม่ลงด้วยอำนาจของกามราคะ
เพราะฉะนั้นถ้าดูในแง่นี้เราจะพบว่าเขากำลังแสดงโทษของกามให้เห็นก็ได้

โดยเหตุนี้เราจะดูเรื่องไหน ในเรื่องกาก็ ก็ดูให้เป็นก็แล้วกัน วรรณกรรมเป็นสมบัติ
กลางๆ ของชาติ เป็นมรดกตกทอด ยุคไหนมนุษย์ให้ค่านิยมอันไหน ก็เป็นแง่ไหน อาตม
ภาพขอยกตัวอย่าง ไม่ใช่ว่าจะจ้วงจาบคุณครูของอาตมภาพที่สอนกามนิทวาสิฏฐิ ท่าน
สอนเรื่องกามนิทวาสิฏฐิโดยไปย้าอยู่แต่ตอนบนลานอโศกจนหมดเทอม เพราะท่านเป็น
คุณครูสาวและชอบบทนั้น อาตมาฟังมารู้ว่าเรื่อง กามนิท นี้ แต่งได้วิเศษสุดเหลือเกินเมื่อ
ไม่กี่ปีมานี้ ว่าเป็นหนังสือที่ดีมาก โดยเฉพาะในหลักคำสอนเรื่องอริยสัจ ทั้งเรื่องชีวิตรัก ทั้ง
เรื่องขนบธรรมเนียม อะไรเบ็ดเสร็จในนั้น และบทใกล้ ๆ สุดท้ายเน้นที่เรื่องอริยสัจ ดู
เหมือนจะเป็นตอนกามนิทเป็นเด็กคือ พระพุทธองค์แสดงความจริงของชีวิตให้ทราบแล้ว
ไม่เชื่อ แล้วยังซักว่า นี่ท่านได้ยินจากปากพระพุทธองค์หรือ เมื่อพระองค์ตรัสว่า เราบอก
ไม่ได้ เขาก็ดีใจว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสเช่นนั้น บทสำคัญมันไปอยู่ที่นี้

คราวนี้ถ้าถามว่า ในเรื่องทั้งหมดท่านชอบใครที่สุด บางคนตอบว่าฉันชอบกามนิท เป็น
พระเอกรูปหล่อ อะไรๆ ก็เก่งเหมือนกามนิทหนุ่มเทียว ก็ชอบเช่นนั้น บางคนก็ชอบใครต่อ
ใครในนั้น แต่ไม่มีใครนึกถึงท่านวาชศรซึ่งเป็นบุคคลที่น่าสนใจที่สุดในหนังสือ กามนิท
เป็นผู้เสียสละ เป็นครูของโจร สอนคุณธรรมให้โจร และต้องตายเพราะอุดมการณ์ของโจร

การที่จะตัดสินวรรณกรรมนั้น เราต้องให้ความยุติธรรมรอบด้าน อย่าเอาตัวเองเป็น
หลัก หรือว่าดูแง่เดียว ลิลิตพระลอ ถ้าดูแง่ลามก ก็เป็นหนังสือลามกที่ดีที่สุด ก็คือมัน
หยาบโลนที่สุด ถ้าเราดูในแง่อื่น แต่ถ้าดูในแง่โทษแห่งกามนี้ก็มียุ่อย่างลึกซึ้งที่สุดและจบ
ลงอย่างน่าสลด เพราะฉะนั้นใครอ่าน คนนั้นก็เก็บเกี่ยวประโยชน์เอาได้ตามที่ตัวเอง
ประสงค์

หนังสือเล่มเดียวกันเช่นหนังสือเรื่องเพศศึกษา จะอ่านให้เป็นหนังสือลามกก็ได้ จะอ่าน
ให้เป็นหนังสือที่เกิดความรู้ก็ได้เหมือนกัน ฉะนั้นอย่าโทษวรรณกรรม แต่ว่าวรรณกรรมที่ผู้
แต่งไม่เจตนาแต่งเพื่อยุ่เด็กหนุ่มสาวให้เสียผู้เสียคน นี้ก็มีอยู่ดาษดื่นในปัจจุบันนี้ พวก
นักแต่งเขาอาจจะมีอุดมคติว่า กวีเป็นกระจะกสะทอนสังคม นี่เป็นคำพูดที่ค่อนข้างเห็นแก่
ตัว และไม่รับผิดชอบต่อเพื่อนมนุษย์ แท้จริงเขาต้องการเงินหรือต้องการชื่อเสียงเสีย

มากมาย กวีที่แท้จริงนั้น แม้ว่าตัวเองกำลังตกอยู่ในปลักแห่งความเลวร้ายนั้น ก็ยังต้องมีสำนึกถึงความดีงามของมนุษย์

อย่างท่านมิชึมาแห่งญี่ปุ่นต้องคว้านท้องตาย เพื่อประท้วงความเสื่อมวัฒนธรรมของชาติญี่ปุ่น กวีที่เขียนให้เราสำนึกถึงคุณธรรมของมนุษย์ท่านทั้งหลายอาจจะลืมนึกถึง แดเนียล เดโฟ (Daniel Defoe) ที่แต่งเรื่อง โรบินสันครูโซ (Robinson Crusoe) เพราะอาจจะเห็นว่าไม่เห็นสนุกตรงไหน ไม่เร้าอารมณ์ตรงไหน แต่ถ้าท่านพิจารณาให้ดีแล้ว จะพบว่าหนังสือเล่มนั้นวิเศษมาก มนุษย์จะรู้สึกพระเจ้าต่อเมื่อเกิดทุกข์เหงาขึ้นมาในเรือที่อัปปาง หลังจากครูโซขึ้นเกาะแล้วมีคัมภีร์ไบเบิลติดตัวอยู่เล่มหนึ่ง หลังจากมัวเพลินปลูกข้าว ทำไร่ ทำแก้อ้อ พอว่างขึ้นมาจึงหยิบขึ้นมาอ่าน และค่อย ๆ ซึมซาบถึงพระเจ้าขึ้นมา

เพราะฉะนั้นกวีก็มีหลายชนิด ชนิดปลูกเร้าสำนึกให้เกิดน้ำตาร่วง คือบันดาลใจให้ถอยจากความประทุษร้ายเพื่อนมนุษย์ก็มี หรือแม้สุนทรียรสอย่างแบบโรแมนติซิซึม (Romanticism) อย่างซิมโฟนีในบีมอร์ ๙ ของบีโธเฟน (Beethoven) ที่นิยมเรียกกันว่า All men shall be brothers. นั้นปลูกเร้าสำนึกของมนุษย์ให้อภัยประหัตประหารกันเป็นอันขาด ในสมัยของบีโธเฟนนั่นไปเลยนกำลังล้างผลาญมนุษย์อย่างใหญ่หลวง บีโธเฟนจึงเอาทิวของซิลเลอร์ (Schiller) มาดัดแปลงเนื้อเพื่อแต่งเป็นเพลงซิมโฟนีชนิดที่ปลูกสำนึกมนุษย์ว่า อย่าฆ่ากันเป็นอันขาด ผู้ใดไม่สร้างสันติให้แก่สังคม ผู้นั้นเป็นอ้ายมหาโจร คำพูดของกวีซิลเลอร์ที่ถูกดัดแปลงมาในซิมโฟนีนั้นว่า ผู้ใดที่ไม่ส่งเสริมและสร้างสันติสุขให้แก่สังคม ผู้นั้นเป็นอ้ายมหาโจร เขาอย่าอ้อมไม่สมควรอยู่ในสังคมนี้

นี่เป็นความวิจิตรของดนตรีชนิดที่ปลูกเร้าสำนึกของมนุษย์ ให้รำลึกถึงพันธสัญญาของการอยู่ร่วมกัน และชี้ให้เห็นถึงความหวัง พลังของชีวิต ความรัก และความเป็นหนึ่งเดียวของมวลมนุษย์ แต่ถ้าตกมาถึงยุคหนึ่งมันเกิดบิดเบือน เช่น ไปเน้นแต่บทอัศจรรย์ดังในวรรณคดีไทย อย่างนี้ถือเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ แต่เดิมวรรณกรรมที่เรียกว่า มหากาพย์ หรือ Epic นั้น เขาต้องการสิ่งที่เรียกว่าเบ็ดเสร็จ ทั้งเรื่องคุณธรรม ศาสนธรรม จริยธรรม ประเพณี อะไร ๆ มันลุ่มอยู่ในนั้นทั้งหมด เช่น ในมหากาพย์รามายณะนั้น เมื่อพระรามจะแต่งงาน พวกพราหมณ์จะต้องเป่าสังข์ ตีเกร์ เป่าอะไรสรวพัด เพื่อให้รู้ว่าเครื่องดนตรีมีที่ขึ้นในยุคนั้น

ถ้าท่านทั้งหลายเป็นคนปักษีได้ คงจะเคยดูหนังตะลุง หนังตะลุงนั้นไทยรับวิธีการถ่ายทอดเผยแพร่มหากาพย์มาจากอินเดียแต่ครั้งโบราณผ่านทางขวา ตัวตลกที่ชื่ออ้ายเท่งกับหนู่นุ้ย จะพูดภาษาปักษีได้ ตัวพระตัวนางจะพูดภาษากลาง ด้วยเหตุนี้คนปักษีได้ไม่เคยมากรุงเทพฯ พูดภาษากลางได้ ถ้าดูหนังตะลุงทุกคืน เพราะมันมีทั้งภาษาศาสตร์

ประเพณี จริยธรรม ธรรมะทั้งคืน เตียวนี้เกิดเข้าใจผิดต่อเรื่องมหากาพย์ หรือเรื่อง
วรรณกรรม ไปเอาสิ่งนั้นมารับใช้อารมณ์ของตัวเอง และอ้างว่าเพื่อชีวิต แต่หาเพื่อชีวิตทำไม
ต้องปลุกเร้าให้ฆ่าชีวิต ขอให้ท่านทั้งหลายสังเกตดูว่าเพื่อชีวิตทำไมต้องให้ฆ่าชีวิต คือปลุก
เร้าให้ฆ่ากัน *กวีเพื่อชีวิตต้องเสริมชีวิต และปลุกเร้าให้ฆ่ากิเลสของตัวเอง* หรืออหังการ ที่จะ
ไปเล่นงานเพื่อน นั้นต่างหากที่เป็นวรรณคดีที่ควรเชื่อถือ

เพราะฉะนั้นเรื่อง กากี สอนอะไรไว้นี้ ผู้อ่านโปรดพิจารณาเองและให้ความยุติธรรมแก่
ผู้แต่ง และด้วยใจที่อย่าสอศดยหาสิ่งทีตัวเองอยากสนองตอบมันอยู่แล้วในทางอกุศล
เลย

ถาม เพราะเหตุใดจึงว่า ปรัชญาที่อยู่ในเรื่องกามนิตวาสิฏฐี ที่กล่าวว่า ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีทุกข์
เป็นความเท็จ ทั้งที่ข้อความบั้นนี้เป็นความจริง และเป็นวรรณกรรมอิงพุทธศาสนาที่
ถูกต้องตามสังฆธรรมมากที่สุดในวรรณคดีไทย

ตอบ ข้อนี้ต้องทำความเข้าใจกันใหม่ ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีทุกข์ พระพุทธองค์ไม่ได้ตรัสไว้เช่นนี้ แต่
ท่านบอกว่า *เปมโต ชายตี โสโก เปมโต ชายตี ภยิ ความรักทำให้เกิดความโศก และความ
รักทำให้เกิดความกลัว เปม* ในที่นี้หมายถึง รักด้วยราคะ ไม่ได้รักชนิดเป็นเมตตาบริสุทธิ์
เมื่อรักด้วยอำนาจของราคะ ก็เข้าไปจับจองว่าของเขาของเรา พร้อมกันนั้นมันก็กลัวจะ
สูญเสียอยู่ในตัวมันเสร็จ เบ็ดเสร็จ ขณะที่กำลังเสวยรักก็กำลังสะสมความหวาดกลัวต่อ
การสูญเสีย ขณะที่ท่านรักภรรยาหรือสามี ขณะนั้นกำลังสะสมฤทธิ์แห่งความหึง หลง
ภรรยาหรือสามีอยู่ในตัวด้วย ที่นี้ในสำนวนนั้นที่ว่ามันจะต้องไปถามท่านผู้แต่ง ที่ทำไมเอา
คำนำมาใช้ คำว่า ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีทุกข์ และดูเหมือนจะฟังว่ากันในสำนวนไทยนี้เอง แต่ถ้า
ดูอีกแง่หนึ่งเราอาจพบว่า ที่ใดมีความทุกข์ ที่นั่นจะมีเมตตาที่แท้จริง คือคนจะรักกันได้
ต่อเมื่อเกิดเห็นใจกัน ความรักที่เกิดในท่ามกลางกองเงินกองทอง มันอาจจะเป็นความรักที่
ค่อนข้างเหลวไหลก็ได้ ถ้าผู้นั้นปราศจากคุณธรรมหรือปัญญา มันรักกันได้เพราะว่าต่าง
คนต่างช่วยกันเสริมตัวตนของมันและกัน และพร้อมกันนั้นพร้อมที่จะเปลี่ยน ด้วยเหตุนี้
ความรักแท้หายากในหมู่ที่ไร้รอยแต่ปราศจากคุณธรรมและปัญญา

ที่ว่าหนังสือนี้อิงพุทธศาสนานั้นก็ถูกต้องแล้ว ผู้ประพันธ์ชาวเยอรมันที่ชื่อคาร์ล เยเลอูฟ
นั้น เขาอ่านพระไตรปิฎก เขาหยิบเอาเรื่องของท่านพระปุกกุสาติ แล้วเอามาตัดแปลงเป็น
เรื่องกามนิต ซึ่งมีใจความย่อว่า ท่านพระปุกกุสาติซึ่งเป็นปริพาชก เดินทางจะไปเฝ้าพระ
พุทธองค์ เพื่อขอบวชเป็นพระสาวก เพราะข่าวว่าพระพุทธรองค์สอนไม่เหมือนใครเลยใน
ชมพูทวีปสมัยนั้น คือนั่งไปพบกันที่บ้านข้างหม้อท่านพระปุกกุสาติไม่รู้จักรว่าเป็นพระ

พุทธองค์นั่งประทับอยู่ เมื่อพระพุทธองค์ท่านสังเกตเห็นว่า เด็กหนุ่มคนนี้ทำทางเอาจริง จึงถามว่าออกบวชอุทิศใคร ท่านก็ตอบว่า ออกบวชอุทิศพระโคตมศาकยมุนี เมื่อเป็นเช่นนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงธรรมโปรด โดยไม่ได้บอกว่าเป็นพระศาकยมุนี แต่ในเรื่องในพระสูตรนั้นมีว่า เมื่อพระปุกกุสาติฟังธรรมจบ ท่านลุกขึ้นเอาผ้าเชียงบ่า กราบแทบพระบาทเปล่งอุทานว่า พระองค์คือพระศาคยมุนีโดยแน่แท้ ท่านรู้จัก พระพุทธเจ้าโดยพระธรรม และขอบวช พระองค์จึงให้ไปหาจิ๋วและบาตรมา เมื่อออกไป แม่วัวบ้าก็ขวิดตาย แต่ท่านพระปุกกุสาติบรรลุนิพพานเป็นพระอนาคามีแล้วก่อนที่จะถูกแม่วัวขวิดด้วยซ้ำไป

ท่านคาร์ล เยลเลอร์ เอาเหตุการณ์นี้มาดัดแปลง ประสพกับเรื่องราวของพระพาหิยะเรือแตก เหลือแต่ตัว ขึ้นฝั่ง ไม่มีเสื้อผ้า จึงเอาใบไม้มาลัดๆ แล้วนั่ง ชาวบ้านเห็นก็เข้าใจว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะดูเคร่งครัด หรือแปลก ๆ ดี พระพาหิยะเลยอุปโลกนตัวตัวเองเป็นพระอรหันต์ ทำท่าเป็นพระอรหันต์อยู่หลายปี ทั้ง ๆ ที่รู้ตัวว่าไม่ใช่ แต่วามันเป็นทางได้มาซึ่งอาหารและสักการะ เมื่อได้ยินข่าวว่าพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลกแล้ว โดยการรู้สึกสำนึกขึ้นมาว่าเลิกต้มประชาชนที่ ไปเอาเรื่องจริงกันที่ ท่านจึงออกเดินคินเดียวไม่หยุดด้วยความร้อนใจ จนถึงอารามที่พระพุทธองค์ประทับอยู่ เมื่อถึงอารามแล้วถามถึงพระพุทธองค์ พระในอารามบอกว่า พระพุทธองค์เสด็จออกไปบิณฑบาต พระพาหิยะท่านทนรอไม่ไหว ตามไปจนพบกันกลางทาง ก็ทรุดกายลงจับพระบาทของพระพุทธองค์ แล้วขอให้ตรัสสั้นๆ ที่สุดว่า ประพฤติธรรมนั้นทำอย่างไร พระพุทธองค์ตรัสว่า ยังไม่ใช่เวลา ยังไม่ใช่เวลา ตรัสห้ามตั้ง ๓ ครั้ง พระพาหิยะก็ไม่ฟัง ขอฟังเพียงคำเดียวเท่านั้น พระพุทธองค์จึงตรัสว่า ดูก่อนพาหิยะ ถ้าเช่นนั้น เธอจงทำในใจให้ดี เราจะกล่าวสั้น ๆ เมื่อใดตาเธอเห็นรูป ก็ให้สักว่าเห็น ซึ่งภษิตนี้เราได้ยินได้ฟังกันบ่อยที่สุด เมื่อใดหูได้ยินเสียง สักว่าได้ยิน จมูกได้กลิ่น สักว่าได้กลิ่น ลิ้นลิ้มรส สักว่าลิ้มรส ผิวหนังสัมผัส สักว่าสัมผัส อย่าให้เกิดยินดียินร้ายขึ้นมา เมื่อเป็นเช่นนี้ เธอจะไม่มี

ดูเหมือนเราได้เคยพูดกันในหัวข้อธรรมบรรยายอื่น ๆ แล้วว่า เมื่อไปกำหนดอะไรเข้าเกินความเห็นจริงตามที่มันเป็นอยู่เอง มันจะย้อนมากำหนดผู้กำหนดเข้า ที่นี้เมื่อ สักว่า มันทำให้เกิดว่างลง ว่างจากตน ผู้กำหนดจึงไม่มี และตรัสกับพระพาหิยะต่อไปว่า เมื่อเป็นเช่นนั้นเธอจะ ไม่ปรากฏในที่นี้ ไม่ปรากฏในโลกหน้า ไม่ปรากฏในอดีต ในอนาคต นั่นคือที่สุดแห่งทุกข์ พระพาหิยะได้ตรัสรู้ฉับพลันขณะที่กำลังหมอบอยู่แทบพระบาท แล้วออกไปหาจิ๋วมาเพื่อบวชและถูกแม่วัวขวิดตาย

ท่านคาร์ล เยลเลอร์ เอา ๒ เรื่องนี้มารวมกันเข้า แล้วแต่งเป็นกามนิทวาสิฏฐีขึ้นมา เรียกว่าอิงพุทธศาสนา ที่จริงนั้นไม่ถูก ควรเรียกว่าอิงพระไตรปิฎก ส่วนหลักธรรมนั้น

เยเลลู่พพยายามที่จะสอดใส่เข้าไป ซึ่งเราต้องยอมรับว่าแต่งได้พิเศษมาก เช่นเรื่องอริยสัง
สี่ เขียนขึ้นอย่างง่าย ๆ ชนิดที่น่าสรรเสริญ แต่ข้อนี้เราก็ไม่ควรลืมท่านผู้แปลที่แปลได้ถึง
ขนาดและน่าสรรเสริญยิ่ง

ยังมีอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสงสัย ผู้ถามคงจะต้องสงสัยขึ้นมาอีกจนได้ ก็คือว่า การร้องรำใน
หมู่สงฆ์เป็นอาการบ้า การหัวเราะเป็นอาการของเด็กอ่อน การร้องเพลงคือการร้องให้ แต่
โดยเนื้อแท้แล้วมันต้องมีความหมาย นี่ย่าเข้าใจตรงๆ ตามตัวหนังสือสัก ต้องไปดูที่มา
คุณค่าที่สอดคล้องกับสิ่งอื่นด้วย เช่น ศิลข้อที่ว่า นจจ คีต วาทิต วิสุก ทสุสนมาลา คนุช
วิเลปน ธารณ มณุตถน วิภูสนตุ สุฏาณา ฯลฯ ที่ท่านทั้งหลายรับกันอยู่ในวันอุโบสถ ข้อที่ว่า
ห้ามดูการเล่น ดิดสีตีเป่า ชับพ็อน ทัดทรง สวมใส่ ประดับ ตกแต่ง ถ้าจะถือเถรตรงตาม
ตัวหนังสือ ท่านทุกคนในที่นี้จะต้องถูกตัดสินว่าผิดศีล แต่ใจความสำคัญอยู่ที่ว่า ห้ามทัด
ทรง สวมใส่ ตกแต่ง ประดับ ดูการเล่น ชนิดที่เป็นข้าศึกต่อกุศล หากไม่แปลความเช่นนี้
แล้ว พระพุทธองค์ที่สวตมมต์จะต้องถูกปรับอาบัติ เพราะกำลังร้องเพลงสรรเสริญคุณพระ
พุทธองค์ เราสวด นโม ตสฺส นี่คือเพลงที่มีทำนอง อิติปิโส ภควานี้เป็นทำนองเพลง ฉะนั้น
จะต้องแปลความให้ชัดเจนว่า ร้องรำ ประดับตกแต่ง ชนิดที่ยั่วยุกุมารมณฺ์ หรือชนิดที่เป็น
ข้าศึกต่อกุศล ทำให้ตนกำหนด ให้ผู้อื่นกำหนด เรียกว่าบาป

เพราะฉะนั้นแต่งตัวอาจารย์ยั่วยวน หรือขอลภัย ที่ต้องใช้คำของหนุ่ม ๆ สาว ๆ ว่า เป๊ นี่
เป็นบาป การประกวดนางงามนี้เป็นไปไม่ได้ในเมืองชาวพุทธ มันเป็นเรื่องเสียหาย เป็น
การยั่วยุ ที่จริงผู้จัดนั้นไม่ใช่ชาวพุทธ ก็คือว่าจิตใจไม่เป็นชาวพุทธที่แท้จริง ขอให้ท่าน
ทั้งหลายได้รำลึกถึงการประกวดนางสาวไทยรุ่นแรก ดูเหมือนนางสาวไทยคนแรก ดู
เหมือนจะชื่อนางสาวลัดดา สมัยนั้นเขาประกวดที่จรรยาอารยาท เดินถือร่ม งดงามตาม
แบบไทย ๆ ไม่ได้ประกวดเนื้อหนัง เดียวนี้วิวัฒนาการลูกกลมจนกระทั่งอาตมาได้ยินว่ามี
การประกวดนางงามกฐินเกิดขึ้นแล้วในวัด นี่เป็นเรื่องเลวร้ายที่สุด อีกประการหนึ่ง
ประกวดนางนพมาศในประเพณีลอยประทีปนั้น เขาให้หนุ่มน้อยหนุ่มน้อย ซึ่งน่าขบขันตรง
ที่ว่า การลอยประทีปนั้นเป็นประเพณีหรือธรรมเนียมที่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นการลอยประทีป
ไปบูชาฝ่าพระบาทของพระพุทธองค์ที่ฝั่งแม่น้ำนัมมทานที นี่ถ้าพระพุทธองค์ทรงยังพระ
ชนมอยู่ แล้วแต่งตัวอย่างนั้นไปบูชาพระองค์ท่าน ลองนึกดูว่าพระองค์ท่านจะว่าอย่างไร
เห็นที่จะตรัสว่า กลับไปแต่งตัวให้ดีกว่าแล้วค่อยลอยประทีปบูชาท่าน

ถาม ขึ้นแรกของการเข้าวิปัสสนาทำอย่างไรก่อน

ตอบ คำถามนี้ดูเหมือนจะกว้างขวางเกินไป แต่โดยสรุปแล้ว โปรดเข้าใจว่าวิปัสสนาไม่ได้หมายถึงการนั่งหลับตาเห็นผี หรือเห็นนาง หรือว่าเป็นการหนีไปอยู่ในถ้ำในป่า วิปัสสนานี้แปลว่าเห็นแจ้ง เห็นแจ้งอะไร ค่อยเห็นแจ้งต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของชีวิต และโดยเฉพาะอย่างยิ่งไปถึงที่การเห็นกฎของธรรมชาติ คือกฎแห่ง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อย่างนี้เรียกว่าวิปัสสนาญาณ ฉะนั้นการนั่งหลับตา บางที่ไม่เกิดวิปัสสนา ยิ่งห่างจากวิปัสสนาขึ้นไปอีกก็อาจเป็นไปได้

การวิปัสสนาที่แท้จริงนั้นหมายถึงการเห็นกฎธรรมชาติในชีวิตประจำวันนั่นเอง แต่การที่เข้าไปนั่งสมาธิก่อนนั้นเป็นบุพพภาค คือเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องฝึกก่อนเพื่อทำจิตให้เหมาะสม คือมีกำลัง มีสมรรถนะ ซึ่งจะทำให้ที่บ้านก็ลำบากอยู่ จะต้องไปทำที่วัด ที่สงฆ์ และได้กัลยาณมิตรช่วยแวดล้อมให้และมันเกิดการเห็นแจ้งง่ายขึ้นเท่านั้นเอง

แต่อย่างไรก็ดีวิปัสสนาที่แท้จริงนั้น ก็คือการเพ่งพินิจชีวิตจนเห็นเรื่องราวของมัน และยอดสุดของวิปัสสนาคือเห็นว่า ชันธ์ ๕ หรือสถานะภาพของชีวิตที่เป็นอยู่เองแล้วนั้น ว่างจากความเป็นตน และของตน นี่เป็นขีดสุดของวิปัสสนา คำนี้เราอาจเทียบเท่ากับคำว่า insight หรือ intuition ในภาษาอังกฤษได้ มันเห็นแจ้งถึงเรื่องราวว่าความรักคืออะไร เงินคืออะไร ลูกคืออะไร เมียคืออะไร ก็เลสคืออะไร เกิดขึ้นอย่างไร และดับอย่างไร ชีวิตต้องไปอย่างไร อะไรเป็นเป้าหมายอันสูงสุดของมัน อย่างนี้เรียกว่าวิปัสสนา

การนั่งกรรมฐานเป็นวิถีทางเพื่อให้เกิดวิปัสสนา และอย่าเข้าใจผิดเป็นอันขาดว่านั่งเห็นผีแล้วบรรลุวิปัสสนา อย่างนั้น บางที่อาจจะเป็นคนเคลิบเคลิ้มและไม่ค่อยสบายมากขึ้นทุกที ส่วนจะเริ่มลงมือฝึกกรรมฐานนั้น ก็ต้องไปศึกษาทำความเข้าใจให้ดีและโดยเนื้อแท้แล้วต้องศึกษาทุกขณะ ทุกครั้งที่ตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง ฯลฯ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสกับท่านพระพาหิยะนั่นเอง

ถาม ความรักที่เป็นวิทยาศาสตร์นั้นเป็นอย่างไร

ตอบ อาตมาไม่เข้าใจคำถามนี้ เพราะความรักมันเป็นเรื่องราวของ spirit ไม่ใช่เรื่องราวของ mechanism ทางด้านกายภาพ การเอามือแตะกันเรียกว่ารักไม่ได้ การเอามือจับหญิงหญิงจับชาย เรียกว่าความรักไม่ได้ เรายังได้ยินคำกล่าวที่ว่า เมื่อเอามือสัมผัสมือ ประหนึ่งว่าไฟฟ้าช็อต อย่างนั้นมันเป็นเรื่องทางกายหรือเพียงความคิดต่างหาก

ความรักที่แท้จริงอาจไม่มีการสัมผัสทางกายเลยก็ได้ อุปมาเหมือนเรารักดวงดาว แล้วก็ฝากมันไว้บนสวรรค์บนท้องฟ้า ไม่ต้องไปเรียกร้องให้มันมาอยู่ในมือหรืออะไรทั้งนั้น หรือเรารักดอกกุหลาบ ไม่ต้องไปตัดเอามาดมก็ได้ ทั้งไว้ที่อกุหลาบนั้นแหละ รักข้างสักตัว

หนึ่ง ก็ปล่อยไว้ในป่า ให้ป่ามันเลี้ยงไว้ เหมือนท่านกวีเกอริเต้ กล่าวว่า ถ้าฉันรักเธอ มันไม่เห็นจะเกี่ยวอะไรกับเธอสักนิดหนึ่ง ก็หมายความว่า มันเลี้ยงที่ตัวความรัก เมื่อเกิดความรักแล้ว มันก็จบกัน ส่วนคนรักนั้น ระวังให้ดีมันมักจะเป็นผู้ทำทลายความรัก นอกจากคนรักนั้นพบความรักด้วย แล้วทั้งคู่มาอยู่ด้วยกัน แล้วถนอมความรักซึ่งกันและกัน ปลอดภัยซึ่งกันและกัน ให้อิสรภาพซึ่งกันและกัน ความรักชนิดนั้นเรียกว่าเมตตา

วัฒนธรรมของชมพูทวีปเดิม ที่เราับวัฒนธรรมนั้นมา สามี่เมื่ออายุมากเข้าก็เป็นดังพระศาสดา สาวกสาวิกาคือภรรยาและลูกๆ พอแก่เฒ่าก็เริ่มสั่งสอนศีลธรรม จริยธรรม นี้เป็นจริง ไม่ใช่เรื่องชวนหัวเราะ เราับวัฒนธรรมนี้มา ทางปากชู้ได้ยังมีเหลือให้เห็นอยู่บ้าง คนแก่เมื่อใกล้จะตายจะขอให้ลูกอุ้มขึ้นนั่งพิงผนัง พิงเสาดั่ง แล้วเทศนาสั่งสอนเรื่องสุขเรื่องทุกข์ เรื่องรัก เรื่องโกรธ เรื่องโลภ แล้วก็นั่งตาย เพราะถือธรรมเนียมนั้น สามี่นั้นต้องทำตัวประหนึ่งผู้นำของครอบครัวทั้งทางด้านกายและจิตใจ ก็เพื่อว่าจะได้นำครอบครัวไปในวิถีทางที่จะให้บรรลุถึงสันติสุข

ฉะนั้นความรักที่เป็นวิทยาศาสตร์นั้น วิทยาศาสตร์แ่งไหน ต้องถามก่อน ถ้าแ่งฟิสิกส์ อตมาไม่เข้าใจ และนั่นเป็นเรื่องทางเพศ ไม่ใช่ความรัก และถ้าเป็นเรื่องของ spirit คือด้านจิตวิญญาณแล้ว ความรักต้องหมายถึงความเต็มเปี่ยม ไม่มีการพร่อง ไม่เรียกร้อง และรุนแรง แต่มันจะล้นออกไป คือเมตตาและกรุณา และความรักชนิดนี้ไม่เลือกรักเฉพาะภรรยาของตัวเองอันเห็นเหตุให้ซึ่งผู้อื่น แต่มันหมายถึงเมตตาที่เป็นสากลเฉพาะ เล็งเห็นว่าสัตว์ทั้งหลายนี้มีปัญหาด้วยกัน

เพราะฉะนั้นรักแท้ไม่แสดงอาการขึ้น ๆ ลง ๆ ความรักที่ขึ้น ๆ ลง ๆ ซึ่งดูเหมือนคนหนุ่มสาว เขาเรียกมันว่า ไฟรัก อย่างนั้นเป็นเรื่องบ้าคลั่ง เดียวรัก เดียวโมโหเดี๋ยวเกลียด เดียวโกรธ ซึ่งเขารู้ดีว่าเป็นรสชาติแห่งความรัก รสชนิดนั้นนำไปสู่การฆ่า การประหารประหาร เหมือนเรื่องคาเมนโจน รักอย่างสุดซึ้ง แล้วก็ฆ่ากันอย่างสุดซึ้งเหมือนกัน นั่นไม่ใช่ความรัก ขอให้รู้เถิด *ความรักต้องหมายถึงเมตตากรุณาเท่านั้น* สิ่งนี้ถูกละเลยไว้ในพระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาทเรา ไม่ได้หยิบยกมาพูดกันถึงเมตตาเจโตวิมุติ หลุดพ้นด้วยอำนาจของเมตตาจิตอันบริสุทธิ์และสูงสุด นี่เป็นหนทางแห่งการประพฤติธรรมด้วยความรัก เพราะฉะนั้นเด็ก ๆ ของเราจึงควรถูกสอนให้เป็นคนรักคนอื่นตั้งแต่เล็กๆ ให้แม่เมตตา ซึ่งในอดีตสังคมของเราเป็นอยู่เช่นนั้น ย่ายายสอนให้แม่เมตตาทุกคำคืน เพื่อว่าเขาจะเลื่อนจากความรักที่ผูกพันกันทางเพศมาสู่ความรักมนุษยชาติ ความรักในสรรพสัตว์ผู้ร่วมทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งสิ้น

ถาม เรื่องกามนิต ดิฉันคิดว่าที่กล่าวไว้ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีทุกข์ เพราะไปคำนึงถึงความพลัดพรากจากของที่รักมากกว่า หากไม่มีการจากก็ไม่ใช้ความทุกข์

ตอบ เรื่องนี้ระวัง จะต้องวินิจฉัยให้ดี ไม่ว่าจะจากหรือยังอยู่ด้วยกัน มันขึ้นอยู่กับความยึดมั่นถือมั่น ความทุกข์เกิดจากความยึดมั่นถือมั่น ที่บอกว่าความทุกข์นั้น เกิดจากพลัดพรากจากของรัก ถ้าของรักมีอยู่ ไม่เรียกว่าทุกข์ นี่ไม่จริง ถ้าคนนั้นยึดถือด้วยอุปาทานแล้วจะต้องเป็นทุกข์ ด้วยอาการยึดมั่นถือมั่นนั้นนั่นเอง ก็คือความเหน็ดเหนื่อยที่จะต้องรักทั้งวัน และคนบางคนชอบบังคับคนอื่นให้รักตัวทุกลมหายใจเข้าออกนะ นี่เป็นเรื่องเคลิบเคลิ้ม ไม่มีใคร ไม่มีมนุษยไหนทำได้ เว้นไว้แต่ผู้รักที่เรียกว่าพระธรรมเท่านั้น ที่อาจอยู่ทุกลมหายใจเข้าออกอย่างแท้จริง

เพราะฉะนั้น เราจะเป็นคนโง่เขลาขึ้นมากก็ได้ เมื่อไปบังคับใครให้รักเราทุกลมหายใจเข้าออก ที่จริงผู้รักที่รู้เรื่องนี้ควรจะบอกกล่าวกันว่า *ลืมนั่นให้เร็วที่สุด ให้มากที่สุด แล้วไปอยู่กับ "ผู้รัก" ของเธอ แล้วเราจะได้อยู่ด้วยกันอย่างสันติ* คำพูดชนิดนี้ชวนงงง แต่อย่าคิดว่าเป็นถ้อยคำตลก ท่านทั้งหลายพบด้วยตัวเองมิใช่หรือว่า อยู่กันนาน ๆ รักกันมาก ๆ ก็เบื่อเร็ว รักกันมากเข้า เดี่ยวทะเลาะกันแล้ว แม้พี่กับน้องพอกันนาน ๆ ก็ชักคิดถึงกันและกัน ครั้นเมื่อเข้าใกล้ กระทบกระทั่งกันก็เกลียดหน้ากัน พอกันก็คิดถึงกันอีก เพราะต่างไม่รู้ว่าความรักชนิดนั้นไม่ว่าอยู่หรือพลัดพราก มันเป็นความผูกพัน กำหนดซึ่งกันและกัน สูญเสียอิสรภาพของกันและกัน เพราะฉะนั้นเราจึงขอเรียกร้องให้เด็กหนุ่มปล่อยเด็กสาวเสีย และเด็กสาวปลดปล่อยเด็กหนุ่มเสียเถิด อย่าให้บ่วงนั้นไปผูกคอเขาไว้ แล้วให้เขาหันหน้าเข้าหากันในลักษณะเมตตาการุณยซึ่งกันและกัน นั่นเขาจะพบกับความรักที่แท้จริงได้